



Universiteter under angreb

SIDE 3-11



FORSKERE TRÆKKER SIG FRA DEBATTEN AF FRYGT FOR TRUSLER OG HÅRD TONE

14 procent af forskerne, som har optrådt i medierne, har oplevet negative reaktioner som eksempelvis trusler, viser DM-undersøgelse.



PH.D.ER KÆMPER MED ENSOMHED, STRESS, ANGST OG MINDREVÆRD

Tre ph.d.-studerende fra AU har indsamlet 88 vidnesbyrd fra deres coronaramte kolleger.



UDFLYTNINGSPLAN ER REELT EN NY DIMENSIONERING

Det vil bedre kunne betale sig for universiteterne at lukke uddannelser frem for at flytte dem.

MARKAGER-SAGEN FOR RETTEN

Bæredygtigt Landbrug måtte erkende, at Stiiig Markagers kvælstofberegninger kan være korrekte. **4**

PH.D.-STUDERENDE HÆNGT UD FRA FOLKETINGETS TALERSTOL

Signe Ulbjerg blev ufrivilligt hevet ind i debatten om aktivistisk forskning af Henrik Dahl fra Liberal Alliance. **9**

HENRIK DAHL: "VI SKAL IKKE LYTTE ANDÆGTIGT TIL, HVAD PROFESSORERNE SIGER"

Forskerne bestemmer ikke, hvordan det er tilladt at debattere, siger folketingspolitikeren. **11**

MÅNEDENS FOTO: BRONZENS SKJULTE REJSESPOR

Bæltepladen, der blev fundet sammen med "Ølbykvinden", er fremstillet af kobber fra Norditalien, viser ny forskning. **16**

FORSKERARBEJDSPLADSER KRÆVER "KRITISK MASSE"

SDU har satellitcampusser i fire provinsbyer, hvilket resulterer i forskningsmiljøer, der nogle gange er problematisk små. **20**

VIS DIN PH.D.: ET DYBT KIG I KALENDEREN

Mikkel Bøg Clemmensen studerer kalendere fra Mexico omkring koloniseringen. **22**

LÆRING: "VI ER IKKE DE SAMME UNDERVISERE I DAG SOM FØR MARTS 2020"

46 procent svarer, at onlineundervisningen fungerer godt "de fleste gange" eller "hver gang", men kontakten og fornemmelsen af de studerendes læring halter bagefter, viser DM-undersøgelse. **24**

KRONIK: CENTRALISERET DECENTRALISERING

Det politiske system var selv med til at centralisere og topstyre uddannelsesmaskinen. Nu vaskes der hænder i fuld offentlighed. **26**

NAVNE

Nye udnævnelser, priser og bevillinger. **28**

BAGSIDE: AKADEMIKERE ER IKKE SÅ DRIKFÆLDIGE, SOM DE SELV TROR

Myten om de alkoholiserede akademikere er overdrevet, hævder to læger efter en ædruelig granskning af sundhedsstatistikken.

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte (UFO) under Djøf Offentlig. Løabonnementer: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:

Jakob Elkjær (je@dm.dk).

Redaktionelle medarbejdere:

Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk), journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:

Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:

Forskerforum, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 8.200 eks.

Udkommer 9 gange om året den første uge i hver måned.

Forside: Simon Bodh Nielsen, LLUSTR.

Øvrige adresser:

DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.

Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 26.august 2021.



Af lektor, cand.jur., ph.d. Caroline Adolphsen, formand for Djøfs sektorudvalg for universiteter og forskning

Når sandheden er ilde hørt

Da de tyrkiske myndigheder afskedigede tusindvis af ansatte på de tyrkiske universiteter i kølvandet på det angivelige kupforsøg mod præsident Erdoğan i sommeren 2016, rystede vi på hovedet over vilkårene for forskningsfriheden i det totalitære regime. Signalet var soleklart: Ret ind, eller ryk ud – og internationale aktører var enige om, at der var grund til at råbe vagt i gevær. Sammen med den fri presse er forskningsfriheden nemlig noget, vi tager som forudsætninger i oplyste samfund.

Herhjemme var det knap så dramatisk, da Fogh Rasmussen tilbage i nullerne gik til angreb på eksperter og nedlagde diverse nævn og råd. Siden da er det blevet mere almindeligt for politikere at afvise eller erklære sig uenige i forskning eller kritisere afgørelser truffet af domstolslignende nævn eller endda af domstolene. Har dette noget at gøre med forskning? Ja, for det er eksempler på, hvordan faglig viden ad mange veje er blevet udsat for politisk delegitimering gennem de sidste 20 år.

I 2017 viste en undersøgelse af vilkårene for forskningsfrihed i EU, at Danmark lå på en 24.-plads ud af 28 lande. Det var ikke et stort diskussionsemne på universiteterne, og de færreste kunne nok forudse, hvordan vilkårene for forskningsfriheden og dermed for oplysningen af samfundet ville se ud i Danmark anno 2021. Det er bestemt ikke blevet bedre, og skulle vi have fået en bedre placering på listen, skyldes det snarere, at vilkårene i andre lande er blevet forringede.

Hvordan hænger det sammen

med, at Danmark er et ”videnssamfund”, hvor vi skal leve af vores knowhow? Er politikerne ikke klar over, at forskningen kun har værdi, hvis den er fri? Eller handler det om, at der simpelthen bare er forskningsresultater, de ikke kan lide, og som derfor skal desavoueres?

Det er næppe et tilfælde, at Messerschmidt, Dahl m.fl. fremhæver bl.a. racismeforskning og kønsforskning som ”problematisk” forskningsområder. Man ser ikke ligefrem den samme nidkærhed, når blikket kastes på naturvidenskabelig eller medicinsk forskning. Er denne forskning bare bedre, eller er den ganske enkelt mindre ubekvem for en bestemt politisk dagsorden? Politikerne stod i hvert fald ikke i kø for at kritisere den danske hjerneforskning under Penkowsagen, og ingen foreslog dengang, at Københavns Universitet skulle lukkes.

Af det netop vedtagne politiske forslag V 137 om overdreven aktivisme i visse forskningsmiljøer fremgår bl.a. ”Grundprincippet i det frie universitet er en akademisk selvregulering”. Det kan man kun være enig i. Men hvorfor er det nødvendigt at vedtage teksten? Hvorfor har regeringen stemt for en erklæring, hvis den kun minder os om universitetsloven? Regeringen kunne have stemt imod eller undladt at stemme, men stemte for. Det samme gjorde Venstre, der ellers havde som erklæret mål i sidste regeringsperiode at luge ud i regeljunglen.

Når Ane Halsboe-Jørgensen stemmer for en løftet pegefinger til universiteterne, er det svært at se

det som andet end en venlig, men bestemt påmindelse: Ret ind, eller ryk ud. Ikke mindst fordi erklæringen vedtages, samtidig med at regeringen har bestemt sig for at lade universiteterne løse Danmarks regionalpolitiske udfordringer ved at varsle udflytning af uddannelser, bestykket med løfter om bedre uddannelsesfinansiering for dem, der flytter uden for byerne – en finansiering, der slet ikke står mål med omkostningerne, og som snarere er en maskeret besparelse. Når vi råber op, bliver vi mødt med en alt andet end fagligt begrundet modstand. Vi får at vide, at de store byer ikke er ”bedre” end de mindre, og særligt statsministeren signalerer klart, at der er tale om en slags elitær arrogance, når vi forklarer skadevirkninger af at trække underviserne ud af forskningsmiljøerne. Tror I, at I er bedre end de gode folk i Udkantsdanmark? Nej, men vi kan ikke levere kvalificeret forskning uden at være en del af et forskningsmiljø, og vi kan ikke levere forskningsbaseret undervisning uden kvalificerede forskere. Man kan ikke flytte de studerende væk fra forskningsmiljøerne, uden at uddannelserne derved forringes. Og man kan ikke forvente, at forskerne uden videre flytter med ud. Den erkendelse er lysende klar efter udflytningen af de statslige arbejdspladser. Det minder vi gerne regeringen om, hvis vi bliver spurgt. Det bliver vi bare ikke, og med vedtagelsen af V 137 har regeringen med al ønskelig tydelighed markeret, at den selv bestemmer, hvornår den gider høre på universiteterne. ■

Bæredygtigt Landbrug måtte erkende: Markager kan have ret i, at kvælstofforurening er steget

I injurienesagen mod professor Stiig Markager endte Bæredygtigt Landbrug med at indrømme, at Markagers udsagn om udledningen af kvælstof godt kunne være korrekte. Selv var han "meget fortrøstningsfuld" efter retsmødet.

"Havde vi fået dokumentationen i tide, havde man ikke indledt den her sag".

Det endte næsten som en tilståelses-sag. Ikke for den sagsøgte AU-professor Stiig Markager, men for foreningen Bæredygtigt Landbrug (BL), der havde sagsøgt Markager for ærekrænkende udtalelser. For under den afsluttende procedure i Hillerød Byret konstaterede BL's advokat, Uffe Baller, flere gange, at hvis man havde kendt de nærmere udregninger bag Markagers udsagn om landbrugets kvælstofudledning, som der nu var blevet redegjort for, havde man ikke trukket ham i retten. Med andre ord: Der var ikke noget faktisk at komme efter.

Ærekrænkelsen, som det hele handlede om, skal vi mere end to år tilbage for at finde. Den 31. marts 2019 skrev Stiig Markager i en kronik i Berlingske, at "den mængde kvælstof, som tilføres havet, er steget 700 tons pr. år siden 2010, efter at der er korrigeret for udsving i nedbør. Stigningen er statistisk signifikant".

BL reagerede skarpt på den indirekte kritik af landbrugets miljøbelastning, særligt da man ikke kunne genkende stigningen og det specifikke tal, og efter forgæves at have presset Markager til at trække udsagnet tilbage valgte foreningen til sidst at sagsøge ham – en sag, der 8. juni kom for retten i Hillerød.

Demonstration foran retten

At der stod mere på spil end rigtigheden at et udsagn, fik man tydelig fornemmelse af ved ankomsten til Retten i Hillerød. Her havde en flok demonstranter taget opstilling med bannere, der støttede Markager. Deltagerne kom fra flere miljøorganisationer, blandt andet Greenpeace og NOAH.

Men også i forskningsverdenen har der været stor interesse for sagen. Mange – blandt andre AU's ledelse – har skarpt kritiseret BL for at forsøge at true Markager til tavshed og advaret imod et stigende pres på forskeres ytringsfrihed og deltagelse i den offentlige debat. Opbakningen kom konkret til udtryk ved, at Stiig Markager i retten var flankeret ikke bare af sin forsvarer, René Offersen – som AU har betalt – men også af advokat Jonas Christoffersen, som repræsenterede DM og Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA), der havde ønsket at biinterviewe på Markagers side.

Der var derfor spændt forventning i retslokalet, som med omkring 25 tilhørere var fyldt så meget, som coronaafstanden tillod.

Eksamen i statistisk fremstilling

BL lagde fra land med vidneudsagn fra foreningens faglige direktør, Jørgen Evald Jensen, der fortalte, at landbruget efter 25-30 år med restriktioner på gødningen har stor interesse i miljøudviklingen

og derfor sidder på spring, hver gang den årlige Novana-rapport om miljøets tilstand udkommer. Derfor reagerede medlemmerne, da Markagers kronik ikke matchede med Novana-rapporten.

Inden Evald Jensen kunne forlade vidneskranken, måtte han dog igennem forsvarerens afhøring, der nærmest havde karakter af en eksamen i grafisk statistisk fremstilling. Evald Jensen havde ytret tvivl om, at Markagers kurve, der viser en stigende kvælstofudledning, rent visuelt ikke matcher kurven i Novana-rapporten. Forskellen



– var René Offersens pointe – lå dog blandt andet i de valgte intervalstørrelser. Novana-kurven har så store intervaller, at stigningen er visuelt usynlig.

“Jeg kan ikke genfinde tallene”, gentog Evald Jensen flere gange.

“Det kan jo godt være rigtigt, selv om du ikke kan genfinde det”, replicerede René Offersen.

Redegjorde for beregninger

Det vigtigste vidne var naturligvis Stiig Markager selv, og det store spørgsmål var: Kunne han redegøre for det tal, som BL antydede var forkert, ja, måske ligefrem manipuleret?

Og det kunne han. Datagrundlaget er de samme vandprøver og analyser, som Markagers kolleger i Silkeborg-afdelingen (Oplandsanalyse og Miljøforvaltning) bruger til at udarbejde Novana-rapporten efter. Markager bruger dog en mere finmasket beregningsmetode.

“Jeg foretager beregninger for hver eneste fjord hver måned, hvilket giver

en mere detaljeret undersøgelse end Silkeborgs analyse. Jeg synes, det er en bedre måde at behandle tallene på”, forklarede han.

Uffe Baller spurgte i sin afhøring ind til, at Markager i Berlingske-kronikken havde henvist til, at hans data fremgår af Novana-rapporten.

“Hvad er forskellen på, at “data fremgår”, og det, du kalder bagvedliggende data?”

“Novana-rapporten beskriver, hvordan de bagvedliggende data er fremkommet. Det synes jeg er en korrekt måde at fremstille det for læserne i Berlingske på”, svarede Markager.

Næste vidne var KU-lektor Jens Borum, der på sin vis startede den aktuelle kvælstofdiskussion, da han i et avisindlæg kritiserede en kronik, AU-professor Jørgen E. Olesen skrev om landbrugspakken sammen med Einar Schultz fra Landbrug & Fødevarer. Jens Borum kunne – og skulle primært – fortælle om BL's forsøg på at intimidere forskere, de er uenige med.

ER MARKAGER-SAGEN EN SLAPP?

Bæredygtigt Landbrug (BL) har fået meget kritik for sit søgsmål mod Stiig Markager. Kritikken går især på, at den slags retssager vil afskrække forskere fra at deltage i den offentlige debat.

På Twitter har man kunnet læse indlæg, der sammenligner sagen med fænomenet “slapp” – en forkortelse for strategic lawsuit against public participation.

Begrebet opstod i 1980'erne og beskriver, når magtfulde parter forsøger at skræmme kritikere og medier ved at true dem med juridiske søgsmål, også selv om de ikke forventer at kunne vinde sagen.

I visse amerikanske og canadiske stater findes der decideret antislapplovgivning. Også i EU arbejdes der p.t. med et antislappdirektiv.





“Jeg er blevet udsat for noget af det samme. Faktisk er jeg også blevet truet med en injuriersag af en af deres advokater. Derudover har BL henvendt sig til min arbejdsgiver bag om ryggen på mig”, fortalte han.

Kollega skulle vidne imod Markager

Det sidste førte vidne var en mere delikat affære. Seniorforsker Hans Thodsen er kollega til Stiig Markager på Institut for Bioscience, men sidder i afdelingen Oplandsanalyse og Miljøforvaltning. Der var altså tale om en kollega fra samme institut, som BL førte som vidne for at modsige Markager – i øvrigt i en retssag, som Thodsens ledelse har kaldt “uhørt”.

Uffe Baller og BL fik da næppe heller de udsagn, de havde håbet på.

“En stigning på 700 tons pr. år – kan du genfinde det tal i jeres data?” ville Baller vide.

“Jeg har ikke regnet det ud. Det er ikke et tal, vi regner ud og lægger i vores rapport”, lød svaret fra Hans Thodsen.

Kort efter prøvede Uffe Baller igen:

“At der ud fra rapporten Vandløb 2020’s data har været en stigning – kan du nikke genkendende til det?”

“Det er ikke et tal, jeg har regnet ud. Men vi har ikke analyseret udviklingen

i forhold til 2010, vi har analyseret fra 1990”, svarede Hans Thodsen.

Det fremgik dog også, at der er faglige uenigheder mellem grupperne. For eksempel pegede Thodsen på, at Markagers stigningskurve starter et år – 2010 – hvor tallene var kunstigt lave på grund af tekniske fejl i analyserne.

“Det er ikke en kæmpe forskel, men jeg ville ikke gøre det selv. Man vil komme ud med et resultat, der har det, vi kalder en bias – en skævhed”, sagde Hans Thodsen.

Han fastholdt også over for René Offersen, at Novana-rapportens intervalstørrelse giver en korrekt fremstilling:

“Man kan se, at udsvingene er forholdsvis små. Det mener jeg er det rigtige”.

BL: Forkert kildehenvisning

Hvis Markager havde frygtet, at han skulle beskyldes for at konstruere sine tal på uredelig vis, kunne han hurtigt ånde lettet op, da procedurerne gik i gang.

“Det kan da godt være, at det er rigtigt”, måtte Uffe Baller erkende om Markagers beregninger. Men han fastholdt over for dommeren, at der ikke var dækning for Markagers udsagn i Berlingske. Her blev der nemlig henvist

til Novana-rapporten som datakilde, hvilket teknisk set var forkert.

“Man påberåber sig en kilde, hvor det ikke kan udledes direkte af kilden, men kun ved at komme bagved og i øvrigt benytte metoder, der ikke anvendes af kilden selv”, argumenterede Baller og beklagede – gang på gang – at BL ikke havde fået tilsendt dokumentationen, man havde efterspurgt.

Advokat Jonas Christoffersens opgave var at tage sig af den del af forsvarets procedure, der handlede om sagens mere principielle betydning for forskerens yringsfrihed. Hovedargumentet var, at retssagen aldrig burde have fundet sted.

“Sagen handler ikke om, at Markager siger noget, der er sandt eller forkert. En videnskabelig tvist er ikke noget, man skal afgive resposum om fra rettens side. Spørgsmålet er, om det er ærekrænkende”, sagde han og svarede selv med en klar afvisning.

“Har Markager sagt noget som helst om landbrugets moralske anliggender eller strafbare forhold? Det har han ikke. Der er intet subjektivt i Markagers udsagn, det er så knastørt og trist: Udledningen stiger”.

Vil have sagen afvist

Forsvarer René Offersen konstaterede, at der ikke kan være tvivl om rigtigheden af Markagers udsagn, og så adresserede han også sagens principielle spørgsmål: Er det overhovedet noget, en domstol skal beskæftige sig med?

“Der bør stilles krav til, hvornår man kan siges at have en tilstrækkelig retslig interesse i at gå ind i en sag. Det er ikke måden, vi debatterer den slags ting på”, sagde han og henviste til, at retssager som denne kan være et våben, der truer folk til tavshed. Derfor indstillede han til dommeren, at sagen blev afvist, og ellers at Stiig Markager blev frifundet.

Og Markager selv lignede en, der troede på det.

“Jeg er meget fortrøstningsfuld”, sagde han efter mødet til de venner og kolleger, der var mødt op for at følge sagen og vise deres støtte.

Dommen afsiges den 2. juli. ■

NY DM-UNDERSØGELSE:

Forskere trækker sig fra den offentlige debat af frygt for trusler og hård tone

Undersøgelse foretaget af fagforeningen DM viser, at forskeres frygt for at optræde i medierne er velbegrunderet. 14 procent af forskerne, som har udtalt sig, har haft dårlige oplevelser som fx at modtage trusler eller få negative reaktioner på deres private profil på sociale medier. Ekspert giver politikerne en del af skylden.

En del af forskerne ved landets universiteter har valgt at trække sig fra den offentlige debat og udtaler sig ikke længere om emner, de har faglig indsigt i. Det viser en analyse foretaget af fagforeningen DM blandt medlemmerne, som arbejder som forskere.

Fire ud af ti svarer, at de ikke inden for de sidste tre år har udtalt sig i

medierne om et emne, som de ellers har faglig indsigt i. 16 procent angiver som årsag, at de synes, at tonen i den offentlige debat er for hård, og syv procent svarer, at de frygter at modtage trusler eller få andre negative reaktioner, hvis de ytrer sig.

DM-analysen viser også, at forskerne har grund til at være bekymrede. Ca. 14 procent af forskerne, som har vovet

**OM UNDERSØGELSEN**

Svar blev
indsamlet i perioden
28. april – 17. maj 2021.

I alt
6.464
erhvervsaktive medlemmer
af fagforeningen DM, som
organiserer akademikere
på det offentlige og private
arbejdsmarked, deltog

Det giver en svarprocent på
20

Af respondenterne er
1.287
forskere eller undervisere

Stikprøven er relativt
balanceret på baggrunds-
variable, og det er derfor
muligt at generalisere resulta-
terne til alle medlemmer i DM



Forskere, der beskæftiger sig med religion og tro, ligestilling, køn, seksualitet, flygtninge, integration og migration, er i særlig stor risiko for at modtage trusler eller blive hængt ud på de sociale medier.

pelsen og har udtalt sig i medierne, svarer i hvert fald, at de har oplevet negative reaktioner som eksempelvis trusler, klager til deres arbejdsgiver eller negative reaktioner på deres private profil på sociale medier. 55 procent har haft gode oplevelser med at udtale sig fagligt i offentligheden.

Hetz mod forskningsområder

Heine Andersen, professor emeritus ved Københavns Universitet og forfatter til bogen "Forskningsfrihed – ideal og virkelighed", kalder tallene ekstremt bekymrende, men desværre ikke overraskende, da tallene fra DM bekræfter en tendens til at forsøge at true forskere til tavshed, hvilket har været et problem i årevis.

Han oplever dog, at retorikken er blevet skærpet de seneste år på grund af en hetzliggende kampagne mod

navngivne forskere og forskningsområder fra politisk side.

Han siger, at hetzen har fået hele forskningsområder til kollektivt at beslutte at forsøge at "flyve under radaren" og ikke længere vil have deres navne på titelbladet på rapporter om kontroversielle emner som eksempelvis islam.

"Det er dybt alvorligt og et kæmpe demokratisk problem, fordi politikerne får et skævt, fordrejet og filtreret billede af virkeligheden, når forskere ikke tør formidle deres viden. Ansvarlige politikere og universitetsledelserne burde sige fra", siger Heine Andersen.

Beslutning i Folketinget

Henrik Dahl (LA) og Morten Messerschmidt (DF) har været de mest aktive i angrebet på forskningsområder og forskere, som de mener bedriver

aktivistisk forskning. Det drejer sig blandt andet om kønsforskning.

Det kulminerede indtil videre med et forslag til en folketingsbeslutning med titlen "Om overdreven aktivisme i visse forskningsmiljøer", som blev vedtaget den 1. juni.

"Folketinget har den forventning, at universiteternes ledelser løbende sikrer, at selvreguleringen af den videnskabelige praksis fungerer. Det vil sige, at der ikke forekommer ensretning, og politik ikke forklædes som videnskab, og at det ikke er muligt systematisk at unddrage sig berettiget faglig kritik", står der i beslutningsforslaget.

Heine Andersen siger, at det selvfølgelig er tilladt at kritisere forskere, men det skal ske sagligt og veldokumenteret.

"Henrik Dahl forsøger at lægge pres på ministeren og universitetsledelserne, men Morten Messerschmidt går skridtet videre og vil have ministeren til at gribe ind og nedlægge hele forskningsområder og bestemme, hvad der er god forskning, hvilket hører hjemme i lande med totalitære samfundsformer. Det skrider, hvis man truer med, at staten skal anvende magt mod forskerne", siger Heine Andersen.

Henrik Dahl siger i et interview på side 11, at forskerne ikke skriver reglerne for, hvordan man må debattere.

DM-formand: Politikere skal sikre god tone

Camilla Gregersen, formand for DM, siger, at trusler og chikane ingen steder hører hjemme, og hun opfordrer alle forskere, der har negative oplevelser, til at tage kontakt til deres tillidsrepræsentant eller til DM's sekretariat og at gøre ledelsen på deres arbejdsplads opmærksom på det.

Hun tilføjer, at hun synes, at politikere har et særligt ansvar for at sikre en god tone – ikke mindst når de drøfter med personer, der er uden for den politiske kreds.

"Politikerne skal ikke fodre den hårde tone. Jeg ved godt, at det gør det lettere at trænge igennem i medierne og på SoMe med en hård retorik, men når Messerschmidt og Dahl udskammer de forskere, som de ikke er enige med, så sætter det sig i forskningsmiljøerne som

selvcensur, og det er et problem. På den måde er de i hvert fald ikke med til at understøtte den gode tone i den offentlige debat", siger Camilla Gregersen.

DM-formanden mener, at der på universiteterne er behov for at styrke indsatsen for at sikre forskningsfriheden, herunder forskernes mulighed og tryghed omkring at deltage i den offentlige debat.

"Jeg ser gerne, at universiteterne arbejder mere for at beskytte forskningsfriheden. Det kan fx ske gennem procedurer, der beskriver, hvordan institutionerne skal agere i forbindelse med både internt og eksternt pres på forskningsfriheden. Jeg ved, at nogle universiteter allerede er i gang, men det er vigtigt, at det kommer ud til alle universiteter", siger Camilla Gregersen.

En skæv debat

Jesper Langergaard, direktør for universiteternes samarbejdsorganisation Danske Universiteter, oplever, at debatten om aktivistisk forskning har været skæv.

"Vi bliver skudt i skoene, at vi ikke har levet op til vores ansvar, men vi har svært ved at genkende det billede, som tegnes i debatten. Jeg noterer mig også med tilfredshed, at folketingsbeslutningen anerkender princippet om akademisk selvregulering gennem fagfællebedømmelse og anerkender, at politikerne ikke skal bestemme, hvad der skal forskes i og hvordan", siger Jesper Langergaard.

Han tilføjer, at det er naturligt og legitimt, at politikere kritiserer forskningen, men han håber, at de vil gøre det redeligt og sagligt og uden at ty til personangreb.

"Vi har oplevet politikere udtale sig meget kontant om forskning, de ved meget lidt om. Det er bekymrende, hvis mange forskere afholder sig fra at formidle deres viden, men jeg tør ikke sige, om politikerne er med til at opildne til trusler. Det har jeg ikke belæg for at konkludere, men ledelserne har et ansvar for at stå værn om vores forskeres forsknings- og ytringsfrihed, så de også kan udtale sig om politisk omdiskuterede emner", siger Jesper Langergaard. ■



Ph.d.-studerende blev hængt ud i Folketinget som en aktivist, der truer forskningens integritet

Signe Uldbjerg, der skriver ph.d. ved Institut for Kommunikation og Kultur på Aarhus Universitet, blev ufrivilligt hevet ind i debatten om pseudoforskning af Henrik Dahl fra Liberal Alliance, da han brugte en af hendes forskningsartikler som eksempel på aktivisme, der truer forskningsintegriteten.

“**F**orskning i race og migration er stærkt politiseret og uden klare grænser mellem aktivisme og forskning, men der er masser af andre eksempler på aktivisme i dansk forskning, og det sker, at forfatteren selv tilstår. Jeg kan nævne Signe Uldbjerg i “Kvinder, Køn & Forskning” den 8. februar 2021”.

Sådan sagde Henrik Dahl, Liberal Alliances forskningsordfører, fra folketingstalerstolen den 28. maj i sin tale i forbindelse med et beslutningsforslag fremsat af ham selv og Morten Messerschmidt fra DF. Forslaget, der blev vedtaget, pålægger landets rektorer “at sikre, at der ikke forekommer ensretning, at politik ikke forklædes som videnskab, og at det ikke er muligt systematisk at unddrage sig berettiget faglig kritik”.

Signe Uldbjerg har efterfølgende valgt at forsvare sig på de sociale medier mod kritikken, som hun mener er uberettiget og bygger på misforståelser.

“Det kom helt bag på mig, og jeg synes, det var ubehageligt. Han snakkede generelt om problemer med aktivisme, og så nævner han pludselig mig som en, der bedriver venstreorienteret aktivistisk forskning og har problemer med sin forskningsintegritet”, siger Signe Uldbjerg.

Hun tilføjer, at hun ikke ønsker at starte en konflikt med Henrik Dahl, men hun er nødt til at reagere, da hans tale bygger på en misforstået opfattelse af hendes forskningsprojekt og af artiklen, hun har skrevet i tidsskriftet “Kvinder, Køn & Forskning”.



“De eneste mulige forklaringer er, at han enten ikke har læst artiklen eller ikke har forstået min konklusion”, siger hun.

Forsker i digitale krænkelse

Signe Uldbjerg fortæller, at hun forsker i digitale krænkelse mod unge kvinder på nettet. Et emne, som hun påpeger allerede kom på dagsordenen, da Det Konservative Folkepartis formand, Søren Pape, var justitsminister.

“Jeg har ærlig talt svært ved at se, hvad der er venstreorienteret ved min forskning. Der er bred politisk enighed

om at gøre noget ved digitale krænkelse som problem”, siger hun.

Artiklen, som Henrik Dahl har set sig sur på, har titlen “Writing Victimhood – A methodological manifesto for researching digital sexual assault”. Artiklen er slet ikke aktivistisk, Signe Uldbjerg diskuterer derimod de etiske overvejelser, hun har gjort sig i forbindelse med studiet af digitale seksuelle krænkelse, og forsøger at komme med en række anbefalinger.

Spørgsmålet er, hvordan man som forsker på etisk vis studerer folk, der er >



engagerede i politiske emner, så de får noget igen ved at deltage i forskningsprojektet.

I artiklen konkluderer hun, at der mangler forskning i ofrenes oplevelse af digitale krænkelser, at det er et politisk problem, at kvindernes perspektiv ikke er repræsenteret, og at en øget viden kan have en positiv effekt.

Samarbejder med dem, hun studerer

Ifølge Signe Ulbjerg benytter hun i sin forskning den veletablerede metode Participatory Action Research (PAR), hvor forskeren aktivt involverer de mennesker, vedkommende studerer, i forskningsprocessen med henblik på at skabe positiv forandring.

Hun arbejder med unge kvinder, der har været udsat for digitale sexkrænkelser, og forsøger at forstå kernen i deres udfordringer og oplevelser ved at samarbejde aktivt med dem for at kunne formulere nogle konkrete anbefalinger til, hvordan myndighederne støtter kvinderne bedre, og hvordan pressen dækker emnet på en mere respektfuld måde.

“Videnskaben er ofte blevet kritiseret for at være for lidt engageret i verden og leve i et elfenbenstårn, men nu er det så åbenbart også et problem, at vi engagerer os i folks liv og forsøger at udøve forskning, der kan bruges til noget konkret”, siger Signe Ulbjerg.

Hun tilføjer, at hendes ph.d.-projekt ikke kun bygger på kvindernes vidnesbyrd, men også på analyser og undersøgelser.

Forskningshåndværket skal være i orden, og det er sket flere gange, at hun har modbevist sin egen tese og har måttet ændre sit fokus. Arbejdet er opbygget med stramme metodiske processer, metoderefleksion, empiri, overvejelser om bias og tydelige analysemetoder.

Hun får løbende feedback fra

kolleger, der kører en faglig debat i forbindelse med konferencer, og når resultater bliver offentliggjort, og artikler bliver bedømt af fagfæller, inden de bliver publiceret.

Men hvorfor er det nødvendigt at samarbejde med kvinderne? Kunne du ikke gennemføre en spørgeskemaundersøgelse og indsamle data i stedet?

“Nej, ikke i dette tilfælde. Der er mange emner, hvor man ikke kan starte med store spørgeskemaundersøgelser, fordi man kun kan spørge om ting, som man kan tænke sig til, at respondenterne kan svare på. Ved hjælp af metoder som Participatory Action Research kan folk blive hørt, selvom deres oplevelser ikke passer ind i de forestillinger, forskeren har i forvejen. Metoden har en slagside, som vi skal være bevidste om, men fordelene er større end ulemperne”, siger Signe Ulbjerg.

Åben om aktivistisk baggrund

På sin medarbejderprofil på AU skriver Signe Ulbjerg, at hendes akademiske interesser grunder i en baggrund som feministisk aktivist, og hun lægger da heller ikke skjul på, at hun har en personlig interesse i sit forskningsemne, men hun siger, at hun godt kan holde de to ting adskilt.

“Det er en balancegang mellem at ville skabe positiv forandring med sin forskning og bevare sin integritet, men det er en ret i et demokrati at have en politisk holdning. Det gør ikke mit liv lettere, men jeg tror nogle gange, det gør min forskning bedre, at jeg har været en del af den virkelighed, jeg undersøger”, siger Signe Ulbjerg, der er taknemmelig for den store opbakning, hun har fået fra universitetets ledelse og fra etablerede forskerkolleger i ind- og udland. ■

3.265

DANSKE OG INTERNATIONALE FORSKERE PROTESTERER MOD ANGREB PÅ FORSKningsFRIHEDEN

Protesterne mod en erklæring fra Folketinget mod overdreven aktivisme i visse forskningsmiljøer spredte sig nu i både den danske og internationale forskningsverden.

Erklæringen, der blev vedtaget den 1. juni af Socialdemokratiet, Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Kristeligt Folkeparti og Nye Borgerlige, udgør en trussel mod forskningsfriheden, fordi den kan føre til selvensur, og at forskere holder op med at dele deres viden i offentligheden, fremgår det af et åbent brev bragt den 8. juni i dagbladet Politiken underskrevet af 3.265 forskere. Indsamlingen fortsætter, og ved redaktionens slutning havde 3639 forskere fra et bredt udsnit af forskningsfelter og institutioner underskrevet brevet, der blandt andet vil have Socialdemokratiet som regeringsparti til at opgive støtten til folketingserklæringen. “Folketingserklæringen repræsenterer kulminationen af intens lobbyisme og politiske kampagner mod bestemte forskningsmiljøer styret af politikere og debattører på tværs af det politiske spektrum. Disse kampagner har særligt været rettet mod kritisk forskning og undervisning, især race-, køns-, migrations- og postkoloniale studier er blevet angrebet”, står der i protestbrevet.

Initiativtagerne skriver også, at individuelle forskere er blevet udstillet og udskammet i den offentlige debat. I nogle tilfælde er de endda blevet angrebet personligt over mail, telefon eller på sociale medier. De anser denne udvikling for at være særdeles bekymrende og mener, at Folketingets vedtagelse kan misbruges til at fremme yderligere angreb på forskningsfriheden. Uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen siger i et interview i Politiken, at man bliver nødt til at tage hende til indtægt for, hvad der står i vedtagelsesteksten, og ikke hvad andre politiske partier render og siger.

“Jeg synes, at der er meget stor forskel på, hvad der står i vedtagelsesteksten, og hvad der bliver sagt i debatten. Jeg har ikke på noget tidspunkt hængt en enkelt forsker ud. Jeg har heller ikke på noget tidspunkt sagt, at vi ikke har verdensklasseforskere i det her land, men det, jeg har insisteret på som minister, er at værne om forskningsfriheden, fordi jeg har kolleger, der oplever miljøer, hvor den er under pres”, siger hun til Politiken og tilføjer:

“Jeg vil godt understrege, at jeg mener, at grundbegrebet i det frie universitet er den akademiske selvregulering, og det er det, vedtagelsesteksten slår fast. Jeg mener, at vi politikere skal holde os langt væk fra at bedømme enkeltpersoner og enkelte forskningsområder”.

ERKLÆRING FRA TIDSSKRIFT

Tidsskriftet “Kvinder, Køn & Forskning” har offentliggjort en erklæring, hvori bl.a. processen, som artiklerne gennemgår, beskrives, inden de kommer i bladet.

“Alle bidrag gennemgår en professionel fagfællebedømmelse efter internationale standarder om dobbeltblindhed og uvildighed. Det betyder, at alle artikler i anonymiseret form sendes til to eller flere fagfæller, der uafhængigt af hinanden bedømmer, hvorvidt artiklen lever op til fagets metoder, om der er transparens og sammenhæng i forskningsspørgsmål, metodologi, analyse og fortolkning, om artiklen forholder sig til den nationale og internationale forskning på området, og om den lever op til almindelige krav om videnskabelig etik og redelighed. “Kvinder, Køn & Forskning” lever med andre ord op til Uddannelses- og Forskningsstyrelsens standarder for akademisk fagfællebedømmelse”, står der i erklæringen.

**HENRIK DAHL:**

“Vi skal ikke lytte andægtigt til, hvad professorerne siger”

Sociologen og folketingspolitikeren Henrik Dahl siger, at forskerne ikke bestemmer, hvordan det er tilladt at debattere. De må tåle kritik af deres forskning, da de bliver betalt af skatteborgerne.

Det er helt forkert at forestille sig, at folk lytter andægtigt, når en professor taler. Forskerne må finde sig i at blive sagt imod, når de siger ting, som er åbenlyst tåbelige. Sådan siger Henrik Dahl, forskningsordfører for Liberal Alliance, der bliver kritiseret for at hænge navngivne forskere ud på et løst grundlag fra Folketingets talerstol.

Det skete i forbindelse med debatten om et beslutningsforslag fremsat af ham selv og Morten Messerschmidt fra DF, der blev vedtaget den 1. juni med stemmerne 72 for og 24 imod.

Ifølge beslutningen forventer Folketinget, at “universiteternes ledelser løbende sikrer, at selvreguleringen af den videnskabelige praksis fungerer. Det vil sige, at der ikke forekommer ensretning, at politik ikke forklædes som videnskab, og at det ikke er muligt systematisk at unddrage sig berettiget faglig kritik”.

Folketingets flertal slår også fast, at “Folketinget har den samme ret som alle andre forsamlinger af borgere eller borgere enkeltvis til at udtrykke holdninger til forskningsresultater. Men det bestemmer ikke, hvad der kan forskes i eller hvordan”.

På Twitter skriver Anders Bjarklev, rektor på DTU og formand for rektorkollegiet, at han kun kan tolke det som et angreb på forskningsfriheden. “Tilliden mellem folkestyret og universiteternes forskning har modtaget et kraftigt slag i dag. Trist”, skriver Anders Bjarklev.

Rektorerne skal oppe sig

Henrik Dahl siger, at politikerne forventer, at rektorerne nu kommer op på tærne og skrider ind over for, hvad han kalder pseudoforskning. Ellers må ministeren gøre det. Det er især dele af køns-, racisme-, migrations- og mellemøstforskningen, som han og Morten Messerschmidt har kritiseret for at være

præget af “aktivisme” og altså for ikke at være rigtig videnskab.

“Udgangspunktet er, at universiteterne er selvregulerende, men det kan godt køre af sporet. Der er en række synspunkter, der er så tåbelige, at det kræver en meget lang uddannelse for at have dem. Det er på sin plads at sige fra over for forskere, når de udtaler noget skørt. Fx når de siger, at køn er en social konstruktion, men det er først og fremmest deres videnskabelige metoder, jeg kritiserer”, siger Henrik Dahl og fortsætter:

“Ingen har udnævnt forskerne til at skrive reglerne for, hvordan man må debattere. Jeg bestemmer heller ikke, hvordan jeg vil tiltales af folk, som kritiserer mig, men selvfølgelig skal vi som udgangspunkt tale ordentligt til hinanden. Alle borgere i dette land har lov til at have en holdning til forskning. De betaler jo for den”, siger han. ■

VIDNESBYRD FRA EN CORONATID:

Ph.d.er kæmper med ensomhed, stress, angst og mindreværd

Tre ph.d.-studerende fra fakultetet Arts på Aarhus Universitet har samlet 88 vidnesbyrd fra deres coronaramte kolleger. Beretningerne viser, at mange kæmper med psykiske problemer og frygt for, at deres akademiske karriere er ødelagt, da deres projekter er blevet afsporet af coronanedlukningen.

“Det er virkelig hård læsning, men det er dejligt, at så mange har villet dele deres historie med os”.

Sådan siger Marianne Høi Liisberg, der er ph.d.-stipendiat på AU, om den undersøgelse, hun har foretaget sammen med Thilde Juul-Wiese og Elizabeth Bruns, der er på barsel, om ph.d.ernes oplevelser på fakultetet Arts under coronapandemien. De har i marts og april i år indsamlet 88 beretninger blandt de cirka 320 ph.d.-studerende på fakultetet i samarbejde med ph.d.-skolen og ph.d.-udvalget på Arts.

Thilde Juul-Wiese fortæller, at det har været vigtigt for dem med et frit format, hvor folk kunne skrive, så meget de orkede. De mange lange tekster, som de har modtaget, viser, at der har været et uopfyldt behov for at få mulighed for at sætte ord på, hvordan det har været at være tidsbegrænset ansat under nedlukningen.

Fælles for mange er, at de er ramt af ensomhed, stress, depression, angst og følelsen af utilstrækkelighed. Mange frygter også for konsekvenserne for deres akademiske karriere, fordi de har måttet lave et amputeret ph.d.-projekt, da de eksempelvis ikke har kunnet indsamle data.

“Det er et grundvilkår, at et ph.d.-projekt er en ensom proces, men når

UDPLUK AF VIDNESBYRD

“

Jeg har grædt meget denne uge, det gør jeg nogle uger, bl.a. grundet meget af ovenstående, men også fordi jeg gruer for fremtiden. Kan jeg betale min husleje om 1 år og tre måneder, hvis jeg ikke er færdig med min ph.d. og skal leve af ... ja, hvad egentlig mon? Dagpenge, håber jeg. Det gør mig ked af det. Tag ikke fejl, jeg vil gøre meget, for at jeg afleverer til tiden, men grundet det sidste års forsinkelser, omrokeringer, umuligheder og deslige kan jeg ikke se, hvordan det skal lade sig gøre.

“

Med en sygdomsmedling og stadig dårlige udsigter arbejder jeg nu målrettet mod at komme i mål med mit projekt. Det er en dødssejler, der skal hives i land, udelukkende med det formål at komme igennem det og videre i livet. Jeg føler mig stadig overladt til mig selv, og en grundlæggende fornemmelse af at være blevet ladet i stikken har sneget sig ind på mig. Sidstnævnte ansporet af, at jeg først nu d. 26. april må møde ind på mit arbejde igen.

din arbejdsplads er lukket, og du sidder alene i din sofa på Amager, kan du altså godt føle dig meget ensom. Uden kolleger at spejle sig i vokser de negative tanker sig hurtigt enormt store, og det hele kommer til at virke meget uoverskueligt”, siger Thilde Juul-Wiese og fortsætter:

“De fastansatte VIP’er vil kunne genkende sig selv i mange af vidnesbyrdene, men det er en særlig stressende situation at være i en tidsbegrænset ansættelse under corona, fordi det er vores fremtidige karriere, der er på spil”.

Hun tilføjer, at hun selv kendte sin vejleder fra tidligere og har kunnet snakke med hende om, hvordan hun havde det mentalt, men mange skriver i deres vidnesbyrd, at de ikke nåede at møde deres vejleder ansigt til ansigt inden nedlukningen og kun har haft sporadisk kontakt virtuelt. Mange udtrykker forståelse for, at vejlederne også selv har været presset til bristepunktet, da de stod og skulle omlægge

til virtuel undervisning med kort varsel.

Meldingen i besvarelserne er, at det har været forskelligt for hvert enkelt ph.d.-program, om der har været sociale tiltag som morgenmøder og fredagsbar online.

Kollegerne har manglet

Marianne Høi Liisberg tilføjer, at det ofte er den kollegiale sparring, som folk

>

“

Alle faglige sammenhænge er gået brak, der er ingen støtte eller steder at sparre omkring sit projekt, og der er nul forståelse for, at internationalisering ikke er en mulighed for denne kohorte af ph.d.-studerende. Det mener jeg er et kæmpe problem, fordi den akademiske struktur er bundet blindt op på internationalisering, og når jeg – vi – ikke kan vise, at vi har været uden for landets grænser, har vi ingen fremtid på uni. Red, hvad der reddes kan, er det motto, jeg kæmper mig igennem med.

“

I min afdeling har vi slet ikke haft nogle sociale initiativer, og det har skuffet mig, at der ikke har været mere fokus på det kollegiale under Covid-19 og specielt det ph.d.-kollegiale, nu vi slet ikke ses. Jeg har selv kontaktet flere ph.d.-kolleger, og mange fortæller om stress/depression, og flere af mine kolleger er blevet sygemeldt. Det gør mig enormt ked af det, at folk har det så dårligt.

“

Jeg søgte også forlængelse via ph.d.-skolen, men jeg har kun fået en tredjedel af den tid, jeg søgte om. Det føles meget frustrerende og stressende ikke at kunne få den tid igen, jeg har “spildt” på grund af Covid-19. Jeg er begyndt at spare penge sammen af min løn, så jeg kan finansiere en forlængelse af egen lomme, efter at min kontrakt udløber, hvis jeg ikke er færdig til den tid. Virkelig langt ude, at det er den sidste udvej.



Thilde Juul-Wiese, til venstre, laver sin ph.d. ved DPU - Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse - Afdeling for pædagogisk antropologi og Marianne Høi Liisberg ved Institut for Kommunikation og Kultur - Afdeling for Tysk og Romanske Sprog.

har manglet. Bare det at kunne tage ind på kontoret og snakke med andre om deres projekt og de udfordringer, de står med, eller lige kunne pitche en ide for en kollega.

“Meget få skriver, at det har været positivt at arbejde hjemme. Det er ikke rart med ro for alle, og det har været et stort ønske at kunne møde ind på arbejde, så vi er glade for, at ph.d.erne blev prioriteret i forbindelse med genåbningen”, siger Marianne Høi Liisberg og fortsætter:

“Mange har siddet med tanker om, hvorvidt de gør det godt nok, og om de er gode nok. Den slags tanker kan vokse sig kæmpestore, når du ikke har dit normale netværk. Du har selv skullet være opsøgende, da der ikke har været den normale indkøring af nye ansatte på grund af pandemien, men mange har ikke haft overskud til at være proaktive, og så er de endt i et hul”.

Hun understreger, at det ikke kun er de enlige ph.d.ere, der har haft problemer, men deres kolleger med kæreste, ægtefælle og specielt dem med børn fortæller om andre udfordringer end ensomhed.

“Det er ikke fedt at have hjemmearbejde, hvis du bor småt og har problemer med kæresten. Folk har været ret frustrerede, og de, der har haft børn hjemme over vinteren, har haft det virkelig hårdt”, siger Marianne Høi Liisberg og tilføjer, at den vigtigste lære

af krisen for hende i virkeligheden er, at det er umuligt at adskille arbejdslivet fra privatlivet.

Forlængelser fylder mentalt

Thilde Juul-Wiese fortæller, at det også går igen i mange vidnesbyrd, at usikkerheden omkring muligheden for at få forlænget sin kontrakt som følge af coronaforsinkelser fylder meget hos mange.

De har været i tvivl om, hvorvidt de kunne søge, fordi situationen har ændret sig konstant, samtidig med at kriterierne for at opnå dispensation har været uklare. Det har afholdt dem fra overhovedet at prøve at få en forlængelse. Folk har også oplevet det som ubehageligt at have en følelse af at skulle konkurrere med deres kolleger om en forlængelse, fordi de vidste, at der ikke var afsat penge nok til, at alle kunne blive tilgodeset.

“Mange skriver, at det er en bureaukratisk proces at søge, og derfor har de ikke kunnet overskue det. Hvis du søger om fire ugers forlængelse, og det tager to uger at skrive ansøgningen, så gambler du med din arbejdstid, og det er netop tid, som vi ikke har”, siger Thilde Juul-Wiese.

Marianne Høi Liisberg, der er medlem af ph.d.-udvalget, supplerer, at de løbende diskuterer situationen i udvalget og får status på antallet af ansøgninger.

“Mange har siddet med tanker om, hvorvidt de gør det godt nok, og om de er gode nok.”
Marianne Høi Liisberg

Frygter, at karrieren er røget

Ifølge Thilde Juul-Wiese er mange også bekymrede for kvaliteten af deres afhandling, fordi den har stor betydning for muligheden for at få en postdocstilling efterfølgende og dermed få gang i deres akademiske karriere.

Mange har ikke kunnet indsamle data og har været tvunget til at ændre deres projekt, og de har heller ikke kunnet leve op til reglen om miljøskifte i ph.d.-bekendtgørelsens § 7, stk. 3, hvor det kræves, at den ph.d.-studerende skal deltage i aktive forskermiljøer primært på udenlandske forskningsinstitutioner for at opbygge et internationalt netværk. Andre uddannelseselementer som ph.d.-kurser, institutarbejde og undervisning af de studerende er også blevet forringet, fordi det enten er foregået online eller ikke har kunnet gennemføres.

“Vi ved, hvor vigtigt det er for vores fremtidige karriere, så mange frygter ikke at blive færdige til tiden, og at produktet ender med at blive dårligt. Vi er bange for at komme ud og blive anset for ikke at være på det faglige niveau, som vi burde være”, siger Thilde Juul-Wiese.

De 88 vidnesbyrd er overdraget uredigeret, men anonymiseret til ph.d.-skolen på Arts, som Marianne Høi Liisberg og Thilde Juul-Wiese roser for at have taget ph.d.ernes vidnesbyrd meget alvorligt. ■

Corona vender truende underskud til overskud

Universiteternes udgifter er raslet ned under nedlukningen. Kun ét universitet forventer at bruge af årets overskud til at hjælpe de studerende.

Universiteterne gik ud af 2020 med et overskud på i alt 564 mio. kr. og et resultat, der langt oversteg de negative forventninger i starten af året, hvor der i budgetterne blev regnet med et underskud på 439 mio. kr.

Det viser en gennemgang af årsregnskaber fra de otte universiteter, der dermed samlet landede et resultat på en hel milliard kr. over det forventede.

Det seneste år har ellers mest budt på historier om Zoom-undervisning og målinger, der har vist et fald i trivsel og fagligt udbytte hos de hjemsendte studerende. Men selv om universiteternes regnskaber fortæller en langt mere positiv historie, er der ikke lagt op til, at de studerende nu skal forkæles.

Kun Aalborg Universitet svarer i en rundspørge blandt landets universiteter, at det gode økonomiske resultat vil udløse ekstra penge til de studerende.

Universiteterne har haft store besparelser under corona

Det store overskud skyldes i høj grad faldende udgifter til aktiviteter som følge af nedlukningerne i Danmark og resten af verden. Der har simpelthen været færre regninger til rejser, møder, repræsentation og konferencer.

Billigere bygningsdrift og udskudte forskningsaktiviteter er også en del af forklaringen.

Alene på Aarhus Universitet faldt rejse- og repræsentationsudgifterne med 154 mio. kr. fra 2019 til 2020. Det er et fald på 69 pct., fremgår det af regnskabet. På CBS, SDU, RUC og AAU var den tilsvarende besparelse på i alt 180 mio. kr.

DTU har ikke opgjøret udgifter til rejser og repræsentation i sin årsrapport,

men det fremgår af universitetets grønne regnskab, at coronapandemien har sænket disse udgifter betydeligt. Hver medarbejder har i gennemsnit fløjet ca. 2.200 km i 2020 mod 8.900 km i 2019.

Det fremgår også af regnskabet, at DTU sparede 33 mio. kr. på bygningsdrift sidste år og samtidig tjente 127 mio. kr. på at foretage Covid-19-test for Region Hovedstaden.

Øger egenkapital

DTU endte 2020 med et overskud på 133 mio. kr., selv om man forventede et underskud på 66 mio. kr. Pengene skal imidlertid ikke gå til for eksempel trivselstiltag for de studerende, som ikke har været på universitetet i mere end et år, eller til de ph.d.-studerende, der er blevet forsinket.

I stedet er hele beløbet overført til egenkapitalen. Ifølge DTU-direktør Claus Nielsen skal beslutningen ses i lyset af, at Folketinget har vedtaget, at universiteterne ikke længere kan optage afdragsfrie lån.

“Som konsekvens heraf vil DTU i højere grad skulle egenfinansiere investeringer, ligesom de løbende afdrag skærper kravene til likviditeten, hvilket alt i alt vil fordrer en større positiv resultatdannelse”, lyder svaret i en rundspørge, som Forskerforum har sendt til samtlige universiteter.

Heller ikke Københavns Universitet har umiddelbart tænkt sig at bruge af det 229 mio. kr. store overskud til de studerende. KU havde forventet et underskud på 143 mio. kr.

“Det forbedrede resultat i 2020 vil blive brugt til at understøtte universitetets strategiske satsninger”, svarer vicedirektør Jasper Steen Winkel i rundspørgen.

Aarhus Universitets regnskab lander i 2020 i nul, men det kommer efter flere år med overskud. Heller ikke her er der lagt op til at bruge ekstra penge til de coronaramte studerende.

“Det opsamlede økonomiske råderum fra tidligere års overskud og det forbedrede resultat i 2020 bliver brugt til at understøtte universitetets strategiske satsninger, herunder bl.a. at uddanne flere ingeniører og it-specialister, at styrke innovation og erhvervssamarbejdet og universitetets digitaliseringsstrategi”, skriver økonomidirektør Arnold Boon.

Studerende: Kunne være en start

Danske Studerendes Fællesråd er skuffet over, at universiteterne i den aktuelle situation ikke har afsat ekstraordinære midler til de studerende.

“Der er jo helt entydigt behov for tiltag rettet mod de studerendes trivsel. Jeg forstår godt, hvis man gemmer midler til udskudte forskningsaktiviteter, men når det drejer sig om ubrugte penge til rejser og konferencer, så er det jo en anden sag. Her burde man tilgode uddannelserne og de studerende”, siger Mick Scholtka, uddannelsespolitisk næstformand i DSF.

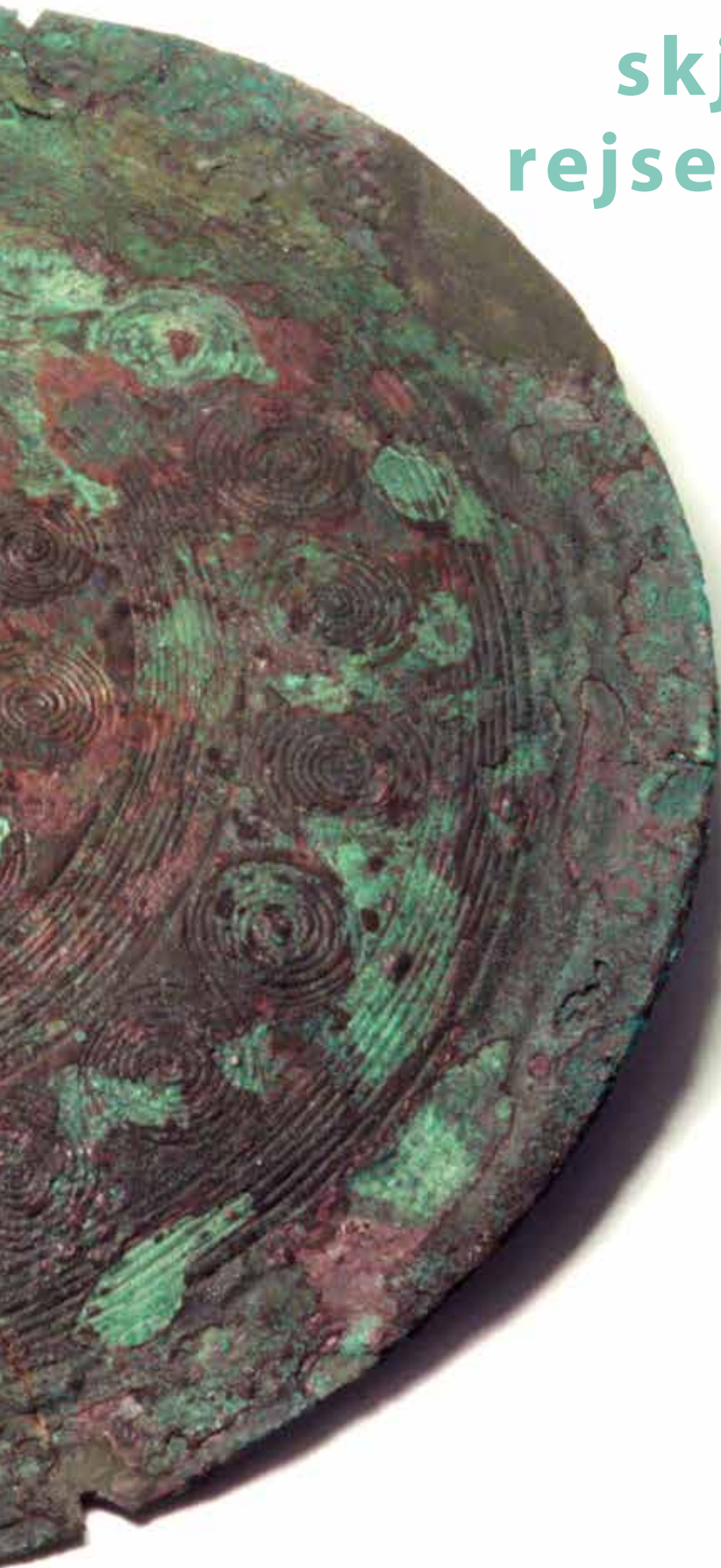
Ifølge Mick Scholtka er uddannelserne så økonomisk stramt styrede, at universiteterne i mange tilfælde slet ikke anerkender coronanedlukningen som dispensationsårsag til studieforsinkelser.

“Tilskuddet per studerende er over en årrække faldet med 20 pct. Så at finde midler i de interne budgetter vil selvfølgelig være et quickfix. Men det vil dog være en start. Den rigtige løsning på udfordringerne kræver imidlertid et opgør med underfinansieringen af taxametersystemet”, siger han. ■





Bronzens skjulte rejsespor



På et tidspunkt omkring år 1600 før Kristi fødsel udvidede Danmark – altså de mennesker, der boede i det område, der senere blev Danmark – deres europæiske handelsnetværk. Kobber, som er den primære bestanddel af bronze, var i flere hundrede år blevet importeret gennem handel i Centraleuropa og over Nordsøen. Men nu begyndte handlen at strække sig helt ned syd for Alperne.

Og hvordan ved vi så det? Det gør vi på grund af det **irgrønne bronzesmykke** på billedet. Smykket er en bælteplade, der altså hang som en slags smykke ved bæltet. Det er fundet sammen med "Ølbykvinden", der i 1880 blev fundet i en gravhøj ved Ølby. Ud over bæltepladen var også et sværd og et andet smykke i graven. Men hvor bronzesværdet var smedet med kobber fra Slovakiet, og det andet smykke indeholdt kobber fra en dal i Alperne, så var bæltepladen fremstillet af kobber fra Norditalien.

Det er Heide Wrobe Nørgaard, postdoc ved Moesgaard Museum, der gennem en arkæometallurgisk analyse er i stand til at lokalisere kobberets oprindelsessted.

"Man borer et lillebitte hul, så man får nogle metalspånere. Kobberet indeholder en lille urenhed af bly – 0,02 procent. Ved at opløse metalspånere kemisk kan man lægge det i et massespektrometer og måle isotopforholdene. Og med den måling kan vi udelukke, hvilke geografiske områder det kan stamme fra", fortæller hun.

Bly har 4 isotoper: ^{206}Pb , ^{207}Pb , ^{208}Pb og ^{204}Pb , og forholdet mellem dem varierer, alt efter hvornår i fortiden kobberdepotet blev dannet – altså hvornår bjerget opstod. De målte isotopværdier i bæltepladen kan holdes op mod en database af målinger, som forskellige forskere har foretaget over hele Europa, og på den måde er Heide Wrobe Nørgaard nået frem til, at kobberet må komme fra Norditalien.

Bearbejdningen af Ølbykvindens smykker har dog formentlig fundet sted i Norden, viser håndværksanalyser.

Arbejdet med Ølbykvindens genstande er et led i et større projekt ved navn "An archaeological fingerprint", og Heide Wrobe Nørgaard har netop udgivet en artikel i tidsskriftet "PLOS ONE" sammen med forskerne Helle Vandkilde og Ernst Pernicka omkring resultaterne af 330 metalanalyser af genstande fra den tidlige bronzealder, der kortlægger datidens handelsveje. ■

Udflytningsplan er reelt en ny dimensionering

Universiteterne skal skære optaget i de store byer, men økonomisk set vil det bedre kunne betale sig at lukke uddannelser frem for at flytte dem. Danske Universiteters direktør har mistanke om, at regeringen reelt ønsker færre universitetsuddannede.

Urentable uddannelser i satellitcampusser eller massedimensionering med alt, hvad det indebærer af nedskæring og uddannelseslukninger.

Det er i den grad valget mellem pest og kolera, som universiteterne står over for, hvis regeringsudspillet “Tættere på” bliver en realitet.

I udspillet foreslår regeringen, at optaget på universitetsuddannelser i de fire store byer (inkl. RUC og DTU) reduceres gradvist “med op til 10 procent”. I udspillet hedder det, at institutionerne vil kunne “vælge mellem at sænke deres optag i byerne eller at flytte uddannelsespladser uden for de fire største byer”. Formålet med udspillet er at modvirke centralisering og samlet set få uddannet flere.

Men spørgsmålet er, hvor reelt valget er. Fra de fleste universiteter lyder udmeldingen nemlig, at det ikke vil give mening at udflytte uddannelser. Udgiften ved at etablere og drifte små enheder er meget større end den økonomiske ramme, regeringen har lagt op til.

“Mit bedste bud vil være, at det bliver meget få uddannelser, der flytter ud. Ikke mindst når man ser på den økonomi, der er bag. Der er smådriftsulemper ved decentrale uddannelser. For eksempel kan man se, at det er dyrere for SDU at drive campus i Sønderborg end i Odense”, siger Danske Universiteters direktør, Jesper Langergaard.

Udflytning giver underskud

Med udspillet følger en pose penge. 600 millioner til etableringsomkostninger. Dertil kommer et øget driftstilskud til uddannelserne uden for de store byer

– dels et taxameterløft på 5 procent, dels et øget grundtilskud på 4 millioner til campussen. Penge, som i øvrigt findes andre steder i systemet, for eksempel på uddannelsernes markedsføring.

Et eksempel fra AU illustrerer dog, at det øgede driftstilbud på ingen måde dækker omkostningerne. AU's uddannelsesdrift i Herning koster hvert år universitetet 29 millioner kroner. Med de forhøjede tilskud vil AU kunne indkassere i alt 4 millioner ekstra. Et økonomisk plaster, der altså på ingen måde dækker omkostningerne. Det viser udregninger, AU selv har offentliggjort.

Problemet bekræftes på SDU, der har uddannelser på 4 satellitcampusser. Universitetsdirektør Thomas Buchvald Vind fortæller i Akademikerbladet, at et regionalt taxameter skal forhøjes med 45-50 procent, for at det kan løbe rundt.

“Eksemplerne viser, at det ikke hænger sammen økonomisk. Universiteterne får intet rationale for at flytte uddannelser ud i landet – de vil simpelthen ikke have råd. Og dertil kommer, at man ikke bare kan opsplutte forskning og uddannelse, hvis det da skal være forskningsbaserede uddannelser”, siger Jesper Langergaard.

Mistanke om ønske om dimensionering

Også etableringstilskuddet får kritik for at være utilstrækkeligt. I udspillet nævner regeringen 25 konkrete videregående uddannelser, man ønsker etableret i mindre byer – herunder en lægeuddannelse i Køge, en tandlægeuddannelse i Hjørring og en dyrlægeuddannelse i Foulum.



Regeringen

MAJ 2021

Tættere på

Flere uddannelser og stærke lokalsamfund

AE HÅBER, UDSPILLET GIVER FÆRRE AKADEMIKERE

I dette forår kom Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) med en analyse, der forudsiger, at arbejdsmarkedet i 2030 vil være i ubalance. Kort fortalt vil der mangle 99.000 faglærte og et mindre antal med henholdsvis kort og mellem-lang videregående uddannelse. Til gengæld vil der være et overskud af ufaglærte (51.000) og akademikere (25.000).

I det lys glæder AE sig over regeringens udflytningsplan, fortæller chefanalytiker Mie Dalskov Pihl.

“I vores fremskrivning kan vi se, at vi vil mangle folk med korte og mellemlange videregående uddannelser. Og hvis vi lokaliserer nogle af de uddannelser i andre byer, kan det være, at det er nemmere at rekruttere folk til de uddannelser”, siger hun.

Skulle udflytningsplanen resultere i færre universitetsuddannede, som flere universiteter melder ud, vil det også være godt.

“At folk vælger kortere uddannelser i stedet for en lang videregående uddannelse, det er et af vores ønsker. Og hvis universiteterne vælger at nedlægge nogle uddannelsespladser, så håber vi jo, at de kigger på, hvilke uddannelser der uddanner til størst ledighed”, siger Mie Dalskov Pihl.



Regeringen kommer i planen tættere på med en række konkrete bud på, hvor universiteterne skal flytte uddannelser hen markeret med grønne prikker på kortet.

UNIVERSITETERNES MODPLAN: KOLLEGER I PROVINSEN

Som en slags modsvar til regeringens udspil om at flytte uddannelser ud af de store byer har Danske Universiteter lanceret et forslag om "uddannelseskollegier".

Ideen er at etablere 10 kollegier med plads til 100 studerende forskellige steder i Danmark. Her kan studerende bosætte sig i forbindelse med praktik, eller hvis man samarbejder med lokalt erhvervsliv i forbindelse med projekter, speciale eller ph.d.-studier.

"Vi vil skabe uddannelseskollegier, som både løfter det lokale erhvervsliv og får flere studerende ud i områder, hvor de er efterspurgt og kan finde beskæftigelse efterfølgende. Med dette forslag kommer vi tættere på målet end den tvungne udflytning af enkelte uddannelser", udtaler Anders Bjarklev, formand for Danske Universiteter.

Studerende skal tilbydes gratis ophold på uddannelseskollegierne, og der skal også være gæsteboliger for undervisere og forskere. Det første skal placeres i Skive-området med DTU som initiativtager, hedder det i pressemeddelelsen.

En ide om, hvor dyrt det er at etablere faciliteter for den slags uddannelser, får man fra Asger Lundorff Jensen, institutleder ved Institut for Klinisk Veterinærmedicin ved KU. Han henviser i Universitetsavisen til bygningen af et nyt dyrehospital ved dyrlægeuddannelsen på amerikanske Purdue University. Den forventede pris er 108 millioner dollars – omkring 660 millioner kroner.

Det fremgår ikke, hvordan embedsmændene har regnet sig frem til omkostningerne ved udflytningerne. Men de har i hvert fald ikke spurgt universiteterne, hvad de tror, det vil koste.

"Universiteterne har overhovedet ikke været inddraget. Og jeg synes egentlig, det er lidt arrogant, at man ikke inddrager dem, det vedrører, men bare flytter rundt på uddannelser som brikker i et spil uden at undersøge, om det reelt er muligt", siger Jesper Langergaard.

Ifølge regeringens udspil er det frivilligt, om universiteterne vil genoprette de lukkede uddannelsespladser uden for byen eller lade være. Tror du, regeringen i virkeligheden har et ønske om, at der skal uddannes færre ved universiteterne?

"Det er svært at se det på anden måde, når man har skruet finansieringen sammen på en måde, der faktisk umuliggør, at det kan lade sig gøre af flytte uddannelserne ud", siger Jesper Langergaard.

"Vi kan blive bedre til at udvælge, hvem vi vil have"

Ifølge forsknings- og uddannelsesminister Ane Halsboe-Jørgensen er det ikke en målsætning, at der bliver færre universitetsuddannede. Til gengæld antyder hun i sit svar på Forskerforums spørgsmål, at træet med uddannelser måske godt kunne trænge til en rystetur.

"Jeg ser for mig, at flere tager en uddannelse med det her udspil. I forhold til fordelingen af, hvad folk læser, så er det ikke et mål at få færre akademikere, men vi kan blive bedre til at udvælge, hvilken slags akademikere vi skal have, og til at fordele dem rundt om i landet", siger Ane Halsboe-Jørgensen.

I har sat 600 millioner kroner af til at finansiere udflytning og etablering af 3.000 uddannelsespladser og udflytning af 15.000 universitetspladser. Er det nok?

"Jeg kan godt forstå, at man beder om ekstra penge, når man er den, der

sidder med budgettet. Men vi har sat 600 millioner af plus et forhøjet taxametertilskud og forhøjet grundtilskud i udspillet, og så forhandler vi med de politiske partier om, hvad det skal blive i sidste ende".

I oplægget er der tilføjet en parentes om, at optagsbegrænsningerne i de store byer kan have "enkelte undtagelser". Det er ligeledes op til de politiske forhandlinger om udspillet at definere, om nogle campusser, områder eller enkelte uddannelser skal fritages for begrænsningen.

Men bliver det op til universiteterne selv, har KU-rector Henrik Wegener allerede givet en klar indikering af, hvem der kommer til at holde for i den voldsomme beskæring, der kan blive tale om.

"Vi kommer ikke til at udflytte i stor stil, vi kommer til at nedlægge. Vi kommer til at nedlægge uddannelser, der i forvejen er meget små", siger Henrik Wegener i et interview med Politiken og henviser som eksempel til tyskstudiet, som er svært nok at besætte, selv om det ligger i København.

De politiske forhandlinger om regeringens udspil var ikke færdige ved redaktionens slutning. ■

Forskerarbejdspladser kræver "kritisk masse"

Med satellitcampuser i fire provinsbyer praktiserer SDU allerede den udflytning, regeringen efterspørger. Resultatet er VIP-miljøer, der nogle gange er problematisk små. "Man skal nok op på omkring en 20 stykker for at have et velfungerende akademisk miljø", siger TR.

Studerende hygger sig foran SDU's campus i Slagelse. Men det faglige studiemiljø lider under for få faste VIP'er på stedet, mener TR Kristian Rune Hansen.

Ryk jeres studerende ud af storbyerne! Sådant lyder den kontante udmelding fra regeringen til universiteterne. Udflytningsplanen er blevet mødt med en storm af protester og argumenter for, hvorfor udflytningsprojektet ikke giver mening: Hundedyre etableringsudgifter, de studerende vil alligevel søge mod de store byer, og opsplittning af de videnskabelige miljøer gavner hverken forskning eller undervisning.

Men de findes allerede – satellitcampuserne med uddannelser og relativt små grupper af forskere.

På SDU findes 25 procent af de bachelorstuderende i henholdsvis Sønderborg, Kolding, Esbjerg og Slagelse – altså uden for hovedcampussen i Odense. Og med dem en række forskere, der har deres hverdag langt fra ledelsen og i nogen grad også fra institutkolleger.

"Akademikere er meget selvkørende, så på den måde er den manglende ledelse i sig selv ikke nødvendigvis noget problem. Mange kolleger synes måske sågar, at det er bedre på den måde. Men på andre områder betyder det rigtig meget, for eksempel i forhold til ressourcfordeling. Som lille forskergruppe på en satellitcampus har man bare ikke den samme mulighed for at påvirke beslutningsprocesserne. Og hvis du er juniorforsker og ikke ser din leder på ugentlig basis, mødes i kaffestuen og den slags, kan man hurtigt bare blive et tal på et papir. Man risikerer at ende på et sidespor i forhold til fremtidig rekruttering og karriere".

Sådan fortæller Kristian Rune Hansen, TR og adjunkt ved Institut for Marketing og Management, SDU.

For få kolleger

Instituttet har sin hovedadresse i Odense, men afdelinger i både Sønderborg og Slagelse. Selv sad han før Covid-19-krisen i Slagelse sammen med fem-seks VIP-kolleger. Og det mener han selv er for lidt.

"Folk har jo undervisning, andre er til møder ude i byen, til konferencer, holder oplæg, er ude i forbindelse med forskning eller arbejder hjemme. Så hvis man er så få, betyder det i praksis, at der ikke er nogen. Jeg mener, man nok skal op på omkring en 20 stykker for at have et velfungerende akademisk miljø", siger han.

Sådan har det også tidligere været. Da Kristian Rune Hansen blev ansat på SDU, var det ved Institut for Ledelse og Virksomhedsstrategi, der lå i Slagelse og havde omkring 20-25 VIP'er, men efter en voldsom nedskæring endte det med den nuværende organisering, hvor de fleste af hans institutkolleger altså befinder sig i Odense.

"Hvis man sidder to-tre ph.d.-studerende og to fastansatte forskere – hvor måske kun den ene er til stede – jamen så får man bare ikke den faglige sparring, man kunne ønske", konstaterer han.

Også selv om videomøder er blevet almindelig mødeform under coronaen.

"Mange vil givetvis være blevet bedre til det. Men rent organisatorisk er der ting, der er svære at gøre over Skype. Og vidensarbejde er noget, der ofte sker gennem løbende samtaler i løbet af en dag, for eksempel over frokosten. Det kan være svært at opretholde online", siger Kristian Rune Hansen.

Vigtigt med lokal leder

Det handler ikke kun om forskningsmiljøet. Studiemiljøet kræver også en vis mængde fasttilknyttede VIP'er.

"Man kan ikke byde at have 800 studerende gående, uden at der er nogen at snakke med. Jeg synes, det var meget velfungerende, da vi havde vores eget institut. Vi var meget stolte af, at der var så kort fra studerende til professor. Det var meget normalt, at de studerende kom op på gangen og spurgte os om ting. Det så vi som en af de store styrker. Den fysiske afstand var ikke lang, og det gør også den sociale afstand kortere. Nu er problemet, at der ofte ikke er nogen, man kan spørge".

I dag er planen, at instituttets Slagelse-afdeling skal styrkes med etableringen af et center og en kandidatuddannelse på campussen. Kristian Rune Hansen håber, det vil føre til et fagligt miljø med flere kolleger og synlighed i organisationen.

"Det er nødvendigt med en kritisk masse af VIP'er og så en leder, der reelt kan tage beslutninger om økonomi og rekruttering. Det vil typisk betyde, at der skal være et institut eller noget, der minder om det. Ellers er det min erfaring, at det går rigtig dårligt. Sådan noget som at ledelsen vælger at tage for mange studerende ind, fordi den ikke ved, hvor stort auditoriet er ... den slags problemer opstår hele tiden".

Én forskerkollega

Der er forskellige synspunkter på spørgsmålet om kritisk VIP-masse og ulemper ved at sidde i en mindre gruppe. Lektor Jette Thygesen har sin

SDU'S CAMPUSSE

Odense 3.389 årsværk, 21.084 studerende

Kolding 156 årsværk, 2.526 studerende

Slagelse 44 årsværk, 1.291 studerende

Sønderborg 156 årsværk, 1.002 studerende

Esbjerg 91 årsværk, 845 studerende

København (Statens Institut for Folkesundhed) 107 årsværk, 0 studerende.



arbejdsplads på SDU's campus i Kolding, hvor hun underviser på revisoruddannelsen. Hun er en del af Juridisk Institut, hvor hun er TR, men i Kolding har hun kun en enkelt juridisk forskerkollega. Det har hun det fint med. "Det, som er lidt pudsigt, er, at vores ledelse i Odense ikke ved særlig meget om, hvad vi går og laver. Vi passer os selv, og det er vi egentlig meget godt tilfredse med", fortæller hun.

Kolding-campusen har omkring 2.500 studerende og 156 medarbejderårsværk, og Jette Thygesen har selvsagt mange VIP-kolleger blandt de øvrige undervisere. Men den daglige juridiskvidenskabelige sparring er der altså ikke meget af på adressen.

"Hvis jeg skal være helt ærlig, så bruger jeg ikke mine kolleger. Det faglige netværk er ikke de nære kolleger, men fagfæller andre steder. Sådan er vi jo lidt specielle på et universitet – man er sin egen lille ø, og så sidder fagfællerne rundtomkring, ikke på instituttet. Men situationen er nok anderledes for de unge, der har mere brug for nogle kolleger at snakke med, for eksempel om hvordan man griber undervisningen an".

Tager gerne turen til Esbjerg

Jette Thygesen er som udgangspunkt i Odense til institutmøde hver 14. dag.

Dertil kommer eventuel undervisning på andre fag. Transporttiden, der for hende bliver en god times tid hver vej, tæller som arbejdstid.

I regeringens udflytningsplan er en af de nye uddannelser, der skal oprettes uden for de store byer, en jurauddannelse i Esbjerg. Det er en uddannelse, der længe har været på tegnebrættet på SDU, som allerede har en campus i byen.

For Jette Thygesen, der bor syd for Kolding, ville en undervisningstjans i Esbjerg ikke være et problem. Men det tror hun ikke gælder for alle kolleger på Juridisk Institut.

"En del af dem bor i København og tager turen til Odense for at undervise. Jeg tror ikke, de vil være vildt begejstrede. Men jeg går ud fra, at der også skal være nogle folk derovre. Hvis du vil have et miljø, så skal man have nogle lærere på stedet".

Sønderborg blev dimensioneret ned

SDU's campus i Sønderborg er domineret af ingeniøruddannelserne, men det samfundsvidenskabelige område er også repræsenteret med erhvervsøkonomiske uddannelser og bacheloruddannelsen i europæiske studier.

Her underviser lektor Martin Klatt fra Institut for Samfundsvidenskab. Han er tilknyttet Center for

Grænseregionsforskning, som meget naturligt er placeret i Sønderborg nær den tyske grænse. Det faglige miljø og den videnskabelige sparring er derfor ikke langt væk. Men han oplever alligevel, at det samfundsvidenskabelige miljø er til den tynde side.

"For min nicheforskning er det jo relevant at være placeret her, og der er en fordel i, at vi undervisere er tæt på hinanden – meget tættere end i Odense. Men siden 2015 er en del medarbejdere blevet flyttet til Odense, så vi er lidt udfordrede af at være et lille sted med et snævert miljø, der ikke har fuld opbakning til at skabe udvikling", fortæller han og henviser til, at økonomien er bedre, jo større uddannelserne er.

Ironisk nok – set i lyset af regeringens udflytningsplaner – har SDU Sønderborg været hårdt ramt af dimensioneringerne, der har ført til lukning af en uddannelse i international virksomhedskommunikation og en erhvervsproglig kandidatuddannelse i kinesisk.

"Vi har haft en positiv tendens de sidste par år, men generelt har vi haft en udfordring med at tiltrække studerende, blandt andet på grund af et meget lille studiemiljø. Det ville i sig selv skabe større tiltrækningskraft med flere uddannelser og større studiemiljø", siger Martin Klatt. ■

Et dybt kig i kalenderen

Gamle kalendere er mere end tidsmålere. De havde grundlæggende indflydelse på kultur og dagligliv, fortæller Mikkel Bøg Clemmensen, der studerer kalendere i Mexico omkring koloniseringen.

Kalendere i Mexico under kolonitiden. Er det noget, man med mening kan bruge tre år af sit liv på at forske i? Svaret er ja, for fortidens kalendere havde langt større betydning for menneskenes liv og kultur end de lomhebøger, vi i dag bruger til at skrive vores aftaler ned i.

“Når vi taler om kalendere i dag, tænker vi på et objektivi redskab til at holde styr på tiden, men i historisk optik er det en meget forsimplet forståelse. Tidligere havde en kalender en helt anden betydning i samfundet end i dag. Kalenderen styrede, hvornår du holdt fejring, holdt dine religiøse fester, den kunne være med til at afgøre, hvornår du skulle tage ud at rejse, hvornår du skulle giftes. Det er selve strukturen i livet, du havde i de her kalendere”.

Sådan fortæller Mikkel Bøg Clemmensen, ph.d.-studerende ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier på KU og nu også opdagelsesrejsende i mellemamerikanske – eller mesoamerikanske, som regionen kaldes inden kolonisering – kalendere.

Og kalenderne på netop den tid og det sted fortæller en helt særlig historie om mødet mellem to kulturer, der var fuldstændig fremmede for hinanden.

“Vi har to verdener med den katolske religion og den mesoamerikanske religion, der har eksisteret parallelt uden nogen form for interaktion. Så det var et super interessant kulturmøde, der skete”.

Kolonisering var ikke kun grum

Den spanske kolonisering af Amerika er traditionelt – i hvert fald i vores del af verden – kendt og berygtet for en kynisk og brutal undertrykkelse af de oprindelige amerikanske folk og

kulturer. Som i de fleste af livets forhold er virkeligheden lidt mere nuanceret.

“Ja, de ting, vi forestiller os om conquistadorer, der bare er interesserede i slaver, penge og magt, er rigtige nok. Samtidig var der også andre grupper af spaniere, for eksempel franciskanermunkene, der mere var på indianernes side. De var ganske vist imod det, de betragtede som satandyrkelse hos indianerne. Men nogle af dem så også på de her kulturer som noget meget idyllisk, nærmest som en ideel måde at leve på”, fortæller Mikkel Bøg Clemmensen.

Den lidt forsimplede fremstilling af koloniseringen er en fortælling, som i disse år er under afmytificering.

“Populærkulturen har jo gennem hundreder af år beskæftiget sig med Columbus og Cortés (Hernán Cortés, der nedkæmpede aztekerriget, red.), og det er derfra, vi i dag har en nedarvet ensidig forestilling om erobringen. Men først og fremmest er der ikke tale om ét stort kulturmøde, hvor al indiansk kultur blev udryddet. Det går mere og mere op for alle, at både kultur og religion fortsætter med mange forskellige små variationer. Det er derfor, det er så spændende at studere”.

Kulturmøde skabte “De dødes dag”

Kalenderne er netop et eksempel på, hvordan katolsk og mellemamerikansk kultur tilpassede sig hinanden.

“I Mesoamerika var der to kalendersystemer. En 260-dages kalender bestående af 20 dage kombineret med 13 tal. Derudover en 365-dages kalender, ligesom vi har, dog med 18 måneder i stedet for 12. De to kalendere kørte sideløbende. De spanske munke er meget optagede af at udbrede deres kalender,

Det såkaldte Boban-kalenderhjul, som viser et oprindeligt aztekisk kalendersystem med 18 måneder a 20 dage. De små illustrationer viser de månedsejring, som fulgte med. Kalenderen er fra byen Texoco omkring år 1540.

så de kunne sikre de rigtige helgenfejring og religiøse fester. Det skriver de meget om i kilderne. Men da kalendersystemerne ligner hinanden meget, tager de aztekernes kalender og tilpasser den kristendommen, så der kommer nye hybridsystemer. Det siger meget om de dynamikker og forhandlinger, der er i spil ved kultur- og religionsmøder generelt, og det er det større perspektiv på projektet”.

Han nævner som eksempel den mexicanske fejring af “De dødes dag” – en tradition, som er kendt verden over og for nylig temaet i den populære Disney-film “Coco”.

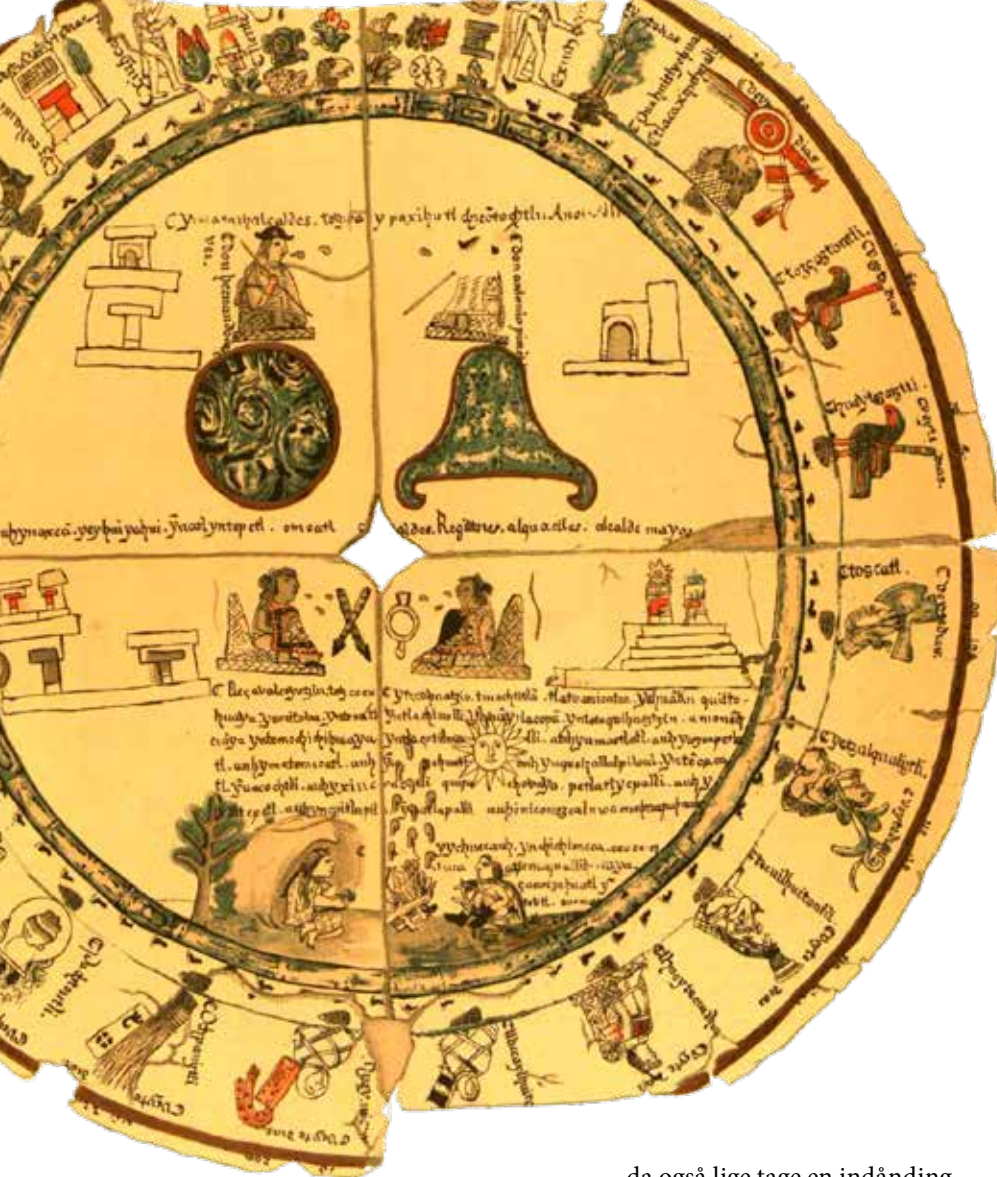
“De dødes dag er et eksempel på en sammensmeltning af mesoamerikanske og katolske kalenderritualer. Og det er jo ikke bare en skik, men en identitetsmarkør for Mexico, så derfor er det et godt eksempel på, at kalenderritualer har en større, bredere effekt”.

Uenig med mexicanske forskere

At den koloniale mexicanske kalender bygger på den oprindelige aztekiske kalender, er en af de teser, Mikkel Bøg Clemmensen opstiller på baggrund af sin forskning. Men det bryder med den hidtidige opfattelse i feltet, blandt andet hos mexicanske forskere.

“Jeg mener, at den aztekiske kalender i mange tilfælde bliver videreført i kolonitiden, men der er en faglig uenighed om, i hvilken udstrækning det var tilfældet. I december arrangerede jeg en konference, hvor jeg fik lov til at diskutere spørgsmålet og argumentere for min sag. Her oplevede jeg, hvordan sådan en konference virkelig kan rykke noget.





problemstilling er, at han ikke i forbindelse med sit nuværende forskningsprojekt har været i Mexico og se sine forskningsobjekter med egne øjne. I begyndelsen af projektet blev han far, og han udskød derfor en planlagt rejse. Og så kom coronaen og lukkede rejsemulighederne helt ned.

“Jeg skulle have været derovre og fotografere nogle kirker fra kolonitiden, hvor der er mange forskellige indskrifter, bl.a. fra både europæiske kalender og mesoamerikansk kalender, der viser, hvordan de to systemer levede sammen og interagerede. Men så handler det jo også bare om at komme derover og være. Mit forskningsemne føles meget langt væk, når det både ligger 500 år tilbage i historien og geografisk befinder sig på den anden side af Atlanterhavet”, siger Mikkel Bøg Clemmensen.

Kalenderne, han studerer, findes dog i billedform, så han er ikke – som mange andre – blevet direkte forsinket i projektet. Han forventer at kunne tage mindst én rejse, formentlig i efteråret.

Mikkel Bøg Clemmensen tog sin bachelor i religionsvidenskab, men interessen for Latinamerika fik ham til at skifte til indianske sprog og kulturer, hvor han skrev speciale om kalkmalerier i koloniale kirker, der ligesom kalenderne blander katolske og aztekiske motiver. Hans interesse ligger således mest i ikonografien og de religiøse motiver. I forhold til at læse det aztekiske sprog nahuatl er han dog afhængig af en hjælpende hånd fra kollegerne.

“Jeg kan orientere mig basalt, men de, der har taget hele deres uddannelse i indianske sprog og kulturer, har lært mesoamerikanske sprog mere indgående. Vi bidrager alle med de kompetencer, vi har”.

Ph.d.-projektet er en del af et større projekt med titlen “The Origins and Developments of Central Mexican Calendars and Writing Systems”, som Velux Fonden har støttet. ■



Ikke fordi jeg kom til nye erkendelser, men fordi jeg kunne mærke, hvordan jeg virkelig er nødt til at skærpe mine argumenter, hvis jeg skal overbevise verden om mine synspunkter”.

Her snuser Mikkel Bøg Clemmensen desuden til den videnskabsteoretiske problemstilling, som rumsterer særligt inden for feltet af kulturstudier: Hvor meget kan en hvid forsker gøre sig klog på folkeslag i den 3. verden? For et lille års tid siden fortalte hans egen ph.d.-vejleder Jesper Nielsen i Forskerforum om overvejelserne ved fortsat at bruge europæiske betegnelser som “indianere”. Og Mikkel Bøg Clemmensen skal

da også lige tage en indånding, inden han belærer mexicanske forskere om deres forfædre.

“Ja, det er noget, jeg kæmper lidt med. Det ligger jo ligesom i tidsånden og lurer under det hele. Det gjorde det også på den omtalte konference, hvor der var metodiske diskussioner om, hvem der har ret til at studere Mesoamerika, og hvad Mesoamerika er. Men de mexicanske forskere er jo ikke nødvendigvis aztekere, selvom de er vokset op i Mexico. I selve diskussionen er det faglige hovedsagen. Så udfordringen er nok mere psykologisk end metodisk”.

Mexico-studier hjemmefra

En helt anden og meget mere reel

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

- **Hvem:** Mikkel Bøg Clemmensen, cand.mag. i indianske sprog og kulturer.
- **Hvad:** Kalendertegn, kalenderbrug og tidsopfattelser i kolonitidens Centralmexico.
- **Hvor:** KU, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier.
- **Hvorfor:** Projektet omhandler de centralmexicanske kalendersystemers udvikling i tiden omkring og efter den spanske invasion af Mexico og har fokus på de koloniale kultur- og religionsformer, der opstod i kolonitiden, såvel som på den ikonografiske og palæografiske udvikling af de traditionelle kalendere.

“Vi er ikke de samme undervisere i dag som før marts 2020”

Brugen af onlineundervisning er ikke nået meget længere end “nødundervisning”, men opmærksomheden på læring og teknologier er på et nyt niveau, siger didaktikere.

At undervise online kan godt lade sig gøre. Men følelsen omkring læringen er sjældent så god sammenlignet med traditionel fysisk undervisning.

I en spørgeskemaundersøgelse, DM har foretaget blandt forskere og undervisere på universiteterne, er det kun en mindre del (13 procent), der oplever, at onlineundervisning fungerer dårligt “de fleste gange” eller “hver gang”. 46 procent svarer, at onlineundervisningen fungerer godt “de fleste gange” eller “hver gang”.

Men på samme tid har mange den oplevelse, at kontakten og fornemmelse af de studerendes læring halter bagefter. De største udfordringer ved onlineundervisningen handler om at fornemme tvivl blandt de studerende, at engagere de studerende og det at facilitere en faglig diskussion, viser undersøgelsen. Til gengæld fylder de tekniske problemer ikke særlig meget, hverken underviseres eller de studerendes.

Det er nogle problemstillinger, som Jakob Ravn, leder af CBS Teaching & Learning, kender alt til.

“Det korresponderer fuldstændig med vores egne undersøgelser og i øvrigt også med mine egne oplevelser og det, jeg hører fra kolleger: Det er rigtig vanskeligt at få engageret og inddraget de studerende, og som underviser er man frustreret over, at man ikke har fornemmelsen for de studerende – er de med, forstår de det? Og når man sidder med den fornemmelse, er onlineundervisning nærmest som at tale ud i et tomt rum”, siger han.

Stadig nødundervisning

Jakob Ravn drager selv to konklusioner. Den ene er, at onlineundervisning aldrig vil kunne være en 1:1-erstatning af et fysisk universitet.

“Online har svært ved at skabe social tilknytning mellem folk, og det er noget, der betyder sindssygt meget for vores studerende, men også for de ansatte. Det kan vi ikke erstatte, og det vil vi heller ikke. Så en lære er, at vi har behov for at se hinanden på campus, og de studerende har behov for en social dimension”, siger han.

Den anden forklaring er, at onlineundervisningen stadig er en ekstraordinær undervisningsform, som hverken er færdigudviklet eller færdigimplementeret.

“Der er tale om en nødsituation, hvor folk på kort tid har konverteret et læringsdesign, et kursus, et forløb, som er tilrettelagt til et klasselokale, og har flyttet det online på grund af lockdown. Det er meget få af de her besvarelser, der dækker over læringsforløb, der er designet og tænkt til onlineformatet”.

Nu er der jo gået godt over et år, siden onlineundervisningen begyndte. Er vi ikke nået længere end til nødundervisningen?

“Nej, langtfra. Det er bestemt bedre dette forår, men derfra og til et redesign af faget og materialerne er vi ikke kommet. Det har stadig været noget, den enkelte underviser har siddet og strikket sammen som hjemmevideoer og lignende. Hvis du sammenligner med et nyt fag, plejer vi at sige, at det først finder sin rette form efter et par år. Derfor kan man ikke sidestille det, vi har haft, med den gode onlineundervisning”, siger Jakob Ravn.

Lige nu længes alle tilbage

Underviserne har lagt meget tid i at omlægge deres undervisning, konstaterer Jakob Ravn, men tror samtidig, at de fleste ikke er gået “all in” på onlineformatet, fordi man har haft en forventning om at komme tilbage til normal undervisning på et tidspunkt.

Han forventer selv, at undervisningen på CBS til efteråret vil være “meget tæt på normal”. Men det betyder ikke, at erfaringerne fra det sidste halvandet år skal i glemmebogen.

“Lige nu længes vi alle bare tilbage. Så det første vil være at lægge onlineelementet bag sig og glæde sig over, at vi kan være sammen. Det skal der være plads til. Men når det er sagt, tror jeg, vi ret hurtigt derefter skal gribe fat i underviserne og snakke om, hvordan vi kan bruge kompetencer og erfaringer til at løfte fagene og få egentlig blended learning ind i fagene. Jeg tror, mange undervisere kan se nogle muligheder, de ikke kunne se før”.

For sit eget vedkommende nævner Jakob Ravn, hvordan han oftere vil bruge onlinemøder i sin projektvejledning.

“Personligt synes jeg, at projektvejledningen for studerende er foregået rigtig godt. Det har betydet kortere møder, så i stedet for en time ad gangen har jeg mødt kort, men flere gange. Jeg kunne godt tænke mig fremover, at måske kun hvert tredje møde skal foregå fysisk. Og så synes jeg også, at vi generelt er blevet bedre til undervisning, hvor man kombinerer korte oplæg med hurtigt at få sendt dem ud i grupper, der snakker om mindre temaer og vender tilbage. Det med at få noget aktivitet og engagement er blevet bedre undervejs”.

Envejskommunikation dræner

Helle Mathiasen er professor ved Institut for Naturfagernes Didaktik på KU, hvor hun blandt andet forsker i brugen af video og andre digitale læringsmidler. Under coronanedlukningen har hun selv gennemført interview med studerende og observationsstudier af online- og hybridundervisning – altså

kombinationen online- og fysisk tilstedeværelse.

Og de problemer, der topper listen, finder hun egentlig ganske oplagte.

“Skærer man ind til benet, handler det om, at muligheden for kommunikativ udfoldelse begrænses. Envejskommunikation dræner både underviser og studerende. Det er svært at engagere, det er svært at interagere, det er svært at fornemme, om der er tvivl, hvis underviser og studerende ikke har mulighed for dialog. Det er logik for burhøns”, siger hun.

Hun peger også på, at implementeringen af onlineformatet er en proces, der langtfra er færdig. Derfor er det for tidligt at sige noget endegyldigt om, hvordan universitetsundervisningsformater vil udvikle sig fremadrettet.

“Underviserne har kastet sig ud i det her, og jeg er ret imponeret over, at så mange har gjort så meget for, at det skulle lykkes. Men problemet er, at de ikke er født til hverken online- eller hybridundervisning. Der ligger et stykke didaktisk arbejde. Og vi er også nødt til at tale om det mere kontekstbundne – er det for eksempel holdundervisning eller auditorieundervisning, vi taler om? Som en studerende sagde: Forelæsningserne kan I lige så godt gennemføre online og lægge på video, så vi også kan bruge dem til eksamensforberedelse. Vi siger jo alligevel ikke noget, så der er ingen grund til, at vi kommer”.

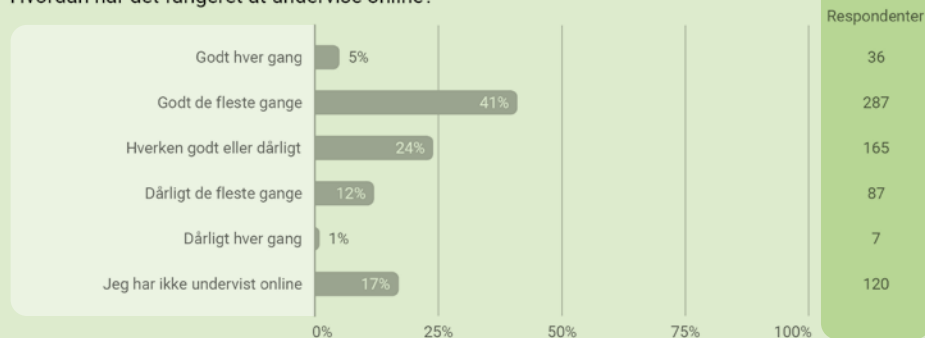
Høj aktivitet og e-moderator

Hun peger også på forskellen på nye og ældre studerende. Hvor førsteårsstuderende har brug for at skabe sociale relationer, lære institutionen at kende og hele konceptet omkring det at studere, så har ældre studerende ikke de behov.

“Ifølge KU’s undervisersurvey foretrækker omkring 80 procent onsiteundervisning. Og det er der en grund til, for kommunikationen flyder lettere, når vi har mulighed for at bruge flere kommunikative virkemidler. Men det er ikke ensbetydende med, at der ikke er noget, der kan bruges. For eksempel forelæsninger, hvor der sidder en e-moderator og kigger på chatten. Det kan godt fungere”, siger Helle Mathiasen.

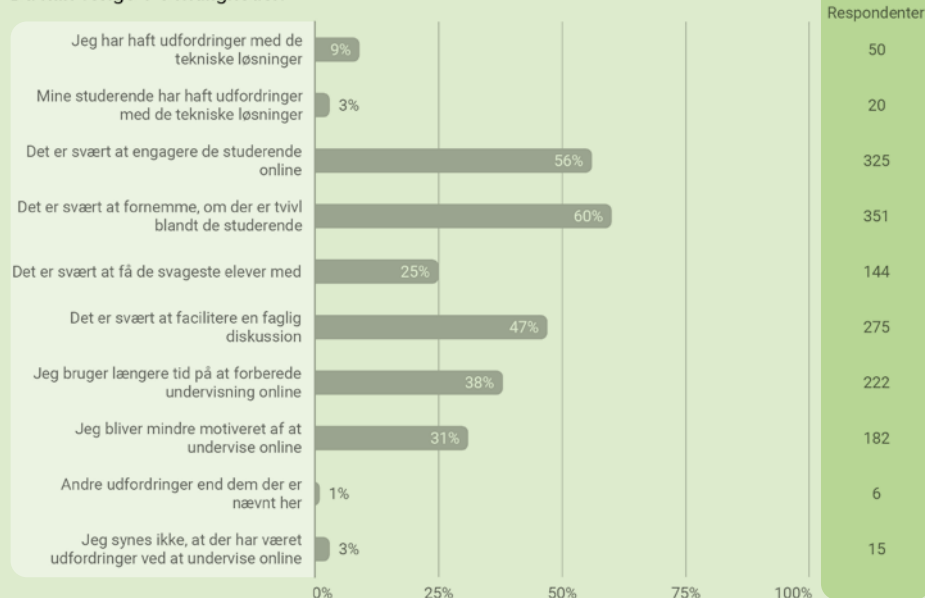
Som eksempel nævner hun en hybridundervisning på medicinstudiet:

Hvordan har det fungeret at undervise online?



Hvilke af følgende muligheder har været de største udfordringer ved at undervise online?

Du kan vælge 1-3 muligheder.



Kilde: Spørgeundersøgelse foretaget af DM i foråret 2021. Ovenstående besvarelser kommer fra 702 universitetsansatte forskere og undervisere.

“Forelæseren havde besluttet at lave en hel masse aktiviteter med de studerende. Hun sagde noget måske i 20 minutter, og så var der en lille quiz eller opgave, og dem, der var online, bad hun om at chatte med hinanden. Hun forsøgte hele tiden at få de studerende til at lave noget, og det gjorde de. Hun var også ude i breakoutrummene, og e-moderatoren var perfekt til at time spørgsmålene fra onlinestuderende i chatten”, fortæller Helle Mathiasen.

Så selv om vi er på vej tilbage til den undervisning, vi kender, tror hun på, at universitetsundervisningen samlet set

har taget et didaktisk skridt fremad i løbet af coronakrisen.

“Det har været en stejl læringskurve, men underviserne er virkelig gået til opgaven og har brugt så meget tid på det. De har skullet tænke nyt, og det tror jeg ikke, man kan tage fra dem. Mange på KU fortæller, at de er motiverede til at tænke nyt om undervisning på alle fronter, og der er kommet en meget mere reflekteret diskussion af undervisningsformer, og hvordan vi kan tilrettelægge og gennemføre undervisningen. Så vi er ikke de samme undervisere i dag som før marts 2020”. ■

Centraliseret decentralisering

Regeringens udflytningsplaner er symptomatiske og selvmodsigende. Det politiske system var selv med til at centralisere og topstyre uddannelsesmaskinen. Nu vaskes der hænder i fuld offentlighed. Men selvom der skulle blive oprettet nye uddannelser i Holbæk, Ringkøbing og Svendborg, vil de alligevel stadigvæk blive styret efter centralt fastsatte kriterier.

Regeringen har varslet store udflytningsplaner, men det er meget tankevækkende, at ingen medier eller uddannelsespolitiske aktører og interessenter skriver eller taler om, at uddannelsesstyringslogikkerne fra Rødby til Skagen – eller måske ligefrem fra Malaga til Kiruna – ikke er til fri forhandling – endsige til individuel implementering. De er nemlig altid/allerede centralt fastlagte inkl. ECTS-udmålinger, specificerede modulkrav og alenlange beskrivelser af videns-, færdigheds-, lærings- og kompetencemål.

Tidligere minister Ulla Tørnæs (V) peger ligeledes på, at STEM-uddannelserne ikke skal dimensioneres; det skal derimod de uddannelser, der ikke bidrager til en arbejdskraftforøgelse – dvs. en produktivetsforbedring i den eksisterende beskæftigelsesstruktur. Når erhvervslivet efterspørger en bestemt arbejdskraft, er det regeringens intention, at uddannelsesudbuddet reguleres i forhold hertil.

Det er nu ikke mange tiår siden, der var et spraglet kludetæppe af eksempelvis lærerseminarier spredt ud over det ganske land, men de blev som bekendt nedlagt og centralkoagulerede efter devisen: Big is beautiful. Begrundelsen var bl.a., at niveauet var alt for "synsnende", uvidenskabeligt og lavt i provinsen. Evidens, best practice og landsdækkende læringsplaner skulle der til. Men nu er der tilsyneladende

brug for, at legitimationssuppen får en ny legering.

Akademikerbashingen 2021 følges til dørs af en kritik af det, der opfattes som de forkælede, elitære og rige storbyer. Landets store universiteter skal spare i omegnen af 10 procent af budgettet, og pengene skal bruges som julemandslignende bloktilskud til at finansiere uddannelsessteder i landdistrikterne og omkring en række købstæder og mellemstore byer på tværs af hele landet.

Selvmodsigende reparationstiltag

Regeringens udflytningsplaner vækker stærke mindelser om andre selvmodsigende reparationstiltag og urealistiske drømmescenarier. Gigantiske indkøbscentre har for længst gjort deres til at lukke lokale specialbutikker i hobetal og trække folk væk fra byer som Odense, Næstved og Holstebro.

Butiksnedlukningerne skyldes selvfølgelig også, at et stigende antal forbrugere er begyndt at anskaffe sig billige produkter direkte via nettet. Kontaktløs interaktion og serviceløshed hedder løsenet. Og så er det pludselig, at nostalgien rammer os, og vi begynder at drømme om den gamle købmandsgård og det personlige møde med den velassorterede herreekviperingsforhandler.

Handelslivet ligger med andre ord, som det har redt – og det samme gælder efterhånden også uddannelseslivet.

På mange af universitetets moduler gives der heller ikke vejledning længere. Den er sparet bort i en uddannelsesøkonomi, der til stadighed udøves af Excel-arkets eksperter. De selvsamme eksperter, der i kommunalt regi skal udarbejde såkaldte "reduktionskataloger", der opregner mulige besparelser.

Det er også derfor, regeringens udspil om udflytning af videregående uddannelser til "byer i provinsen" vækker bekymring, når politikere taler om, hvordan vi får positioneret kommunerne som "meduddannende institutioner" i forhold til universiteternes uddannelsesudbud. Men hvordan vil kommunerne kunne bidrage til at forbedre kvaliteten af de videregående uddannelser i en i forvejen trængt kommunal økonomi?

På Østfyn var der mange af vores kammerater, der gik direkte videre fra gymnasiet til de nærliggende lærerseminarier i Odense og Skårup i slutningen af 1970'erne. Der var selvfølgelig også en del, der søgte mod de store byer for at påbegynde universitetsstudier på RUC, i Aarhus og i København. Men dengang var de fynske seminarier ikke stemplet som sekundauddannelser, og vennerne var ikke særligt betænkelige ved ikke at søge mod landets to største byer.

De blev dansk-, matematik- og musiklærere med smil om læben og intakt fagstolthed, og i Københavnsområdet vidste alle "interessenter", at der



Regeringens udflytningsplaner vækker stærke mindelser om andre selvmodsigende reparationstiltag og urealistiske drømmescenarier som forsøget på at redde den lokale købmand og andre specialbutikker fra de gigantiske indkøbscentre.

var distinkte forskelle på de studieprogrammer og de faglige tilgange, som eksempelvis seminarierne Blaagaard, Frøbel og Skovtofte stod for. Der var plads til forskelle, og de kreeredes og blev holdt vedlige nedefra. De orkestredes ikke top-down fra Christiansborg, EU eller OECD.

Lokale vidensøkonomier og "aftagere"

Norges regionale udviklingspolitik er legendarisk. Her har de mange oliemilliarder ført til, at der ligger fornemme kultur- og uddannelsesinstitutioner spredt rundt i hele landet, og at ingeniører og arkitekter har fået lov til at boltre sig for statens penge. Øjet møder elegant svungne broer og dristige træbygninger i det bjergrige land.

I Danmark tænkes der langt mere lavpraktisk. Her skal de unge blive boende, hvor de bor, og arbejdskraften skal produceres og afsættes lokalt. Regeringen inviterer til win-win-møder med deltagelse af driftige lokale borgmestre og stærke erhvervslivsinteresser. Aftagerinteresserne skal plejes. De lokale vidensøkonomier skal kunne høste den højtuddannede arbejdskraft direkte i nærområdet.

De danske politikere henter inspiration fra nabolandet Sverige. På grund af landets infrastruktur er der blevet installeret en devise om at bringe uddannelsen til den studerende, hvilket Campus Västervik er et godt eksempel på. I Sverige tilbydes statstilskud til etableringen af det, de kalder "regionale lærecentre".

Taget de mindre årgange i betragtning fremover, så tegner der sig en dansk model. Uddannelsen skal komme til den studerende, ikke omvendt. Om det så organiseres digitalt ("uddannelsesstationer") eller fysisk ("uddannelsesfilialer"), står der en kamp om. Definitionen af et godt studiemiljø bliver afgørende for uddannelseskvaliteten – et studiemiljø, der skal sikre et Danmark i bedre balance. Oprøret med eliten, der fik mæle i minister Kaare Dybvad Beks bog: "De lærdes tyranni – Hvordan den kreative klasse skaber ulighed og undergraver verdens bedste samfund", kræver åbentbart en centraliseret decentralisering af de videregående uddannelser for at blive til virkelighed. ■

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard – lah@dm.dk – Foto: Zentropa/Ritzau Scanpix

Ro på, akademikere: I er ikke så drikfældige, som I selv tror

Myten om de alkoholiserede akademikere er overdrevne, hævder to læger efter en ædruelig granskning af sundhedsstatistikken.

Drikfældighed er en velintegreret del af den akademiske selvforståelse. Ikke i bajere og den slags, som de lavere klasser går til grunde i, men hang til rødvin, aperitif-fer og mørk spiritus, det må man gerne fortælle om til kollegerne, hvis det gøres med et selvironisk smil og en bemærkning om, at døden skal have en årsag. Se blot, hvordan sommervarmen øjeblikkeligt får ens SoMe-feed til at svømme over med billeder af Aperol spritzer og hvidvin i overdimensionerede glas. Jo jo, vi drikker da lidt rigeligt, vi veluddannede levemænd og -kvinder.

Nuvel, måske er akademikeren slet ikke så flamboyant i sit alkoholforbrug,

som man går og forestiller sig. For nylig skrev lægerne Gro Askgaard og Peter Jepsen, som begge forsker i alkohol, et indlæg på sitet Videnskab.dk, hvor de mere eller mindre punkterer myten om rødvinsakademikerne, der qua deres høje indkomst og blik for livets goder tilhører den befolkningsgruppe, der indtager mest alkohol.

Fakta, skriver Askgaard og Jepsen, er, at det i aldersgruppen 25-64 år er personer med kortere uddannelser, der drikker mest, og som i størst udstrækning dør en alkoholrelateret død. Denne død sker typisk cirka 15 år for tidligt.

Af de 2.900 alkoholrelaterede dødsfald, der sker årligt, har kun 10 procent en

mellemlang eller lang uddannelse – en klar underrepræsentation. Og mønstret ses også i forhold til alkoholrelaterede indlæggelser, sygdomme, førtidspensioner og ulykker.

Når myten om de drikfældige akademikere lever så godt og jævnlige er blevet bragt til torvs i ellers udmærkede medier som Magisterbladet, Djøfbladet og Weekendavisen, skyldes det gruppen over 65 år, hvor der blandt akademikere er en langt højere andel, der ifølge Den Nationale Sundhedsprofil 2017 drikker mere end højrisikogrænsen på 21 genstande om ugen for mænd, 14 for kvinder.

Men her kommer det undersøgelses-tekniske i spil. Dels dør relativt mange kortuddannede af deres alkoholmisbrug, inden de fylder 65. Dels viser forskning, at kortuddannede med højt alkoholforbrug i meget mindre grad ønsker at deltage i den slags undersøgelser. Resultatet bliver, at kortuddannede med højt alkoholindtag er underrepræsenterede i statistikken.

Askgaard og Jepsen konkluderer, at set i forhold til folkesundheden er alkoholproblemer blandt kortuddannede det største problem og et problem, der koster mange tabte leveår for gruppen.

Konklusionen – lidt skarpt ridset op: Akademikere er slet ikke så slemme drukmåse, og når de er, er det i øvrigt ikke så stort et problem.

Det skal da næsten fejres ... ■

Filmen "Druk" – en hyldest til den akademiske drikfældighed, der nu går sin sejrsgang på alverdens lærreder.

